Застава" излази трипут у недељи: средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „

за Србију:
(у сребру)
за годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чарш.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ
рачунају се по количини врста или места које заузимају из оваких ситних петит слова и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ
шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 54. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 9. (21. МАЈА) 1873. ГОДИНА VIII.

НЕКА ЗАКОН ВЛАДА!

Прве половине јуна 1867. год. повраћен је Угарској уставни живот, за који смо се и ми Срби на пољу јавности борили, а друге половине јуна 1868., дакле већ после једне године дана парламентарна, одговорна уг. влада посладе у Н. Сад најпре владиног, а после краљ. комесара баш противу оне странке Срба, која је од год. 1860. па све до повраћеног устава бранила право Угарске противу Шмерлинговог насиља.

Од оно доба ванредне мере час у једном, час у другом облику укрштаваху уставни живот у Срба, док се на последку опет не оличише у кр. комесарству, које ево већ 8 месеци дана траје.

Шта је управо влада тим ванредним мерама и лицима постићи хтела, то тежко да и сама јасно и извесно знаде. Но двоје је факт, чин: једно, да се денунцијације, клевете, тужбе противу они српски тела, или лица, која су на нишан узета била, нису посведочиле, шта више, да н. пр. Аст није ништа нашао, за што би новосадско варошко представништво и поглаварство само на одговор или изјашњење позвао, а Мајтињи да тако исто није ништа пронашао, за што би кога од народне странке под какву год истрагу узети или дати могао; друго, да је народ непоколебљив остао, и да ванредне мере нису намишљеног успеха имале, што сад и сами пештански листови признају.

И опет уг. влади никад не паде на памет, да сама себе запита: да ли кривица није другде, него у народу, у народној странци, и у појединим повереницима народне странке; да ли у жалби и тегоби народа српског, у његовим жељама и захтевима нема што истине и правице; и да ли не би требало одустати од какве народу српском можда супротне намере, од умишљеног плана, и крути, ванредни средстава; да ли напоследку нема и другога пута, него flecti aut frangi, (савити или сломити) кад се не да ни једно ни друго.

Кривица се непрестано тражи код народа српског, код народне странке, код појединих Срба, у којима народ вере има, као да су све друго: влада, њени званични и пресски органи, њени агенти и у обште наши противници саме суште светиње.

Тако „П. Лојд“ у бр. 114. опет доноси уводни чланак под ⁂, у ком истина влади блажије, законите мере препоручује, али опет говорећи о странки, која се по њему самом још појавила није, напостојећу народну странку, на њене чланове громове законске и владине строгости навлачи.

Као извињујући се неком, вели: „нисмо никад порицали, да неваљала (nichtsnuzige), држави супротна агитација међу Србима мути, коју „чврстом руком“ згњечити ваља“. Титулатуру неваљаства одбијамо на познати безобразлук „П. Лојда“, и на неваљалство писца тога чланка: али какве су то „држави супротне“ агитације, које ево од 5 година дана ни Аст, ни Радаји, ни Јекелфалуши, ни Мајтињи — сви досадањи комесари и велики жупани, толике уводе, и агенти изнаћи немогоше, него се пред светом обрука сте тиме, што сте пет месеци дана држали два Србина, ни крива, ни дужна у затвору, и то једнога, који је притворен због тобожњег говора, а том приликом није ни уста отворио био, и за ога је баш председник суда нама усмено изјаснио се, да ће бити грдња гријота, и срамота, ако се обистини, што Јов. Павловић наводи: да ни речи проговорио није. Место дакле, да се сви редом облијете стидом и да хвалите Бога, и дуготрпељивост Срба, што смо на уг. сабору због тога на миру прођосте; место да се усаветујете, и престанете вајати ђавола на зиду; место да увидите, и признате, да имате посла са народом, који је свестан своји права, и интереса, који законитим путем својој мети иде, а на том путу ничим се застрашити неда — ви непрестано говорите о „клици“, о „фракцији“. Кад клика, фракција, што шепртљите, што мајсторишете, што се губите у лавиринту „планова и акција“, што сањате о Будиму, што напоследку — незнате ни сами ништа, ни како хоћете.

Али да! Клика та, вели „П. Лојд“, терорише, и треба „трезан, умерен елеменат, избавити од ње. Дакле ми тероришемо, кога, чим? Ево пет година дана, како политичну хајку терате на народ српски, па још хоћете да направите, да ми тероришемо а не ви!

Напоследку ипак „П. Лојд“ долази до неког увиђења. Он вели: „саглашавамо се, да је мисао о средњој странци код Срба утопија, сањарија. Средња странка међу Србима свакако је нешто неразумљиво.“ Тим се потврђује оно, што смо ми о средњој странци писали. Даље вели „П. Лојд“: „ми међу народностима познајемо само две странке: једну пријатељску држави и уставу, а другу томе непријатељску. Што међу њима лежи, или је лаж, или безсмислица.“ Тако је — само с том разликом: што ви пријатељску за непријатељску, а непријатељску за пријатељску држави и уставу држите.

Међутим ми вам се нећемо наметати за пријатеље, шта више признајемо, да смо непријатељи, не држави и уставу, него странци у Угарској, која се с државом и уставом истоветује, која под маском патријотизма чуда и покоре чини, која је постидив се Лоњаја протерала, а његова дела код нас оставила, која је на последку направила од Угарске државу, од устава карикатуру, којима „народности“ не могу бити пријатељи, а да не буду своји властити непријатељи.

Ми се нећемо више бранити од тога, и правдати противу сумње, као да смо непријатељи држави. Кад у нашем владању у доба искушења и опасности немате доказа, то би још већи доказ граничио на издајство свога народа, а ви сте већ издајство наше народности направили, и прогласили мерилом вашег патријотизма.

Али ћемо вам ово још казати једанпут за свагда: не иштемо да нам верујете, да смо пријатељи Угарској, прво зато, што веровасмо да је стожер противу абсолутизма круне, и полуга самосталности мањи народа између запада и севера, коју нам веру сами од дана на дан све већма побијате; друго зато, што осећамо, да нам не доспева снага, да Угарску оборимо, или растројимо, и растворимо: али то нам верујте да све кад би дошли до тог уверења, да је Угарска, или боље рећи мађарска држава сметња како „народностима“ у њој, тако и народима на истоку, не би тако глупи били, да ми наше главе залажемо, и на коцку мећемо у заверама и бунама противу Угарске онда, кад смо и ми и ви уверени, да има ту мало већи и јачи сила, које јој оглави иду, те да није вредно, да ми око ње наше главе ни разбијамо, ни губимо. Доста би било, да скрстимо руке, да се у таком случају с нашим „патриотизмом“ уздржимо у границама, које криминални закон чува, и да га не напрежемо до мере одушевљења, које ни закон ни сила не натера, но које извор унутрашња топлота вером и надом испуњене љубави.

Ову последњу ви тражите; али данас је, оваким поступцима вашим, ни дијогенским фењером нећете у српском народу наћи. У том погледу међу Србима, изузимајући одрода, и продани душа, нема разлике, ни странке. Ту има само разлике, што неки или због слабије природе, или због каквог интереса маску, или визир на лице мећу, други пак, и то велика већина не. Voâ là tout — то је све.

Ако вам је маском поможено, на част вам, а за л се тероризам састоји у том: што скидамо маске онима, који хоће и вас и нас да варају, или обмањују, и као што и сам „П. Лојд“ признаје, лаж или безсмислицу терају уверавајући владу о некој „невидљивој“ средњој странци, и то још на црквено-народном пољу, и тиме не само да не граде мост споразумљењу између владе и српског народа, него још заваривањем владе на погрешне, било строге, или лукаве мере наводе, и постојећи јаз само разваљују.

Јесте! На црквено-народном пољу нема „средње странке“, него црквено-реакционарне, и народне, а средња би била само владина, која би припомогла, да влада раздор овај на своје, и то, као што већ рекосмо, не толико државне, колико партајне цели употреби. Таки је пак тако мало, да о странци такој ни говора бити неможе.

Оканите се шепртлења, шеретлука, мајсторисања. Закон, и уставну слободу на среду! Закон — па ма и са највећом законитом строгости — ми се не бојимо строгости закона, јер смо чисти, чисти у намерама, у целима, средствима, путовима нашим, па се с тога немамо бојати ни кога до Бога. За комесаре ни абера немамо.

Еле има, у чему се и ми слажемо са „П. Лојдом“, а то је у девизи: нека закон влада!

КРАЉЕВ ГРАДАЦ НОВЧАНОГ ТРГА

Бечка берза беше кобно поље, на коме је 27. априла новчани трг Аустрије претрпио грдну погибију. Пораз тога дана исто је тако замашан по народно-економну страну живота те државе, као што беше краљевградачки пораз по политичну страну његову. Као што се код Краљевградца није у први мах могла премерити погибија у правој вредности с погледом као последица, тако исто и у овој прилици недаду се још сасвим прегледати последице, које на економну страну земље, у прометној и привредној врсти наступити морају. Толико се само на први поглед даје спазити, да је тај дан начинио штете новчаном тргу ове земље, која засеца у стотине милијона, и да је поверење у солидност његову за дуго времена поништено; а поверење је душа промета и обрта, животна покретајућа снага трговине, која је опет покретач радности, производње.

Шта је то било? — упита ће многи, који не води рачуна о берзанским пословима.

Да није погибија бечке берзе илустрација политичног стања те земље, да клица катастрофи од 27. априла не лежи у политичном систему тамошњем, ког утицај и ми осећамо — како интереси нашег народа као таког једва да ће и најмање осетити последице отуда — ми не би ни речи потрошили око споменутог случаја. Овако ради политичне стране те катастрофе, а нарочито ради *последњи* последица, које ће се и код нас осетити морати, казаћемо шта је било.

Уставеверна немачка странка у Аустрији, која данас држи круну власти у руци, није презала ни од каквих сретстава, с којима је мислила да ће моћи себе у власти одржати и утврдити, па ни од очитог потпомагања корупције, познавајући снагу капитала, неговала и подупирала свом снагом капиталистичке кругове, у којама је као узајмицу налазила увек јаку потпору, наслон своме одржању. Слободно поље, које је капиталу и на уштрб поштена рада остављено, морало је за собом повући ту последицу, да је капитал тако рећи обезразио, те прекорачив дозвољену и оправдану међу свог делокруга, изметнуо се у најбесомучнију шпекулацију без икакве подлоге, која би народно-привредним законима оправдана била. Уображена, фингирана вредност изравнала се са правом реалном вредношћу, чему последица није ни могла бити друга: до да се земљиште поверења, кредита тако расплини, да се најпосле мора сјурвати под несразмерним теретом уображеног капитала. Неразмерице између реалног капитала и уображене вредности, на које је поље био премештен обрт, морала се преломити. То се догодило споменутог дана, кад је бечка берза одиграла призор, каквом нема пара у повесници обртности. Представници први новчани кућа, као Ротшилд и барон Шај, којима се клањаху новчани матадори као полубоговима, понеше тога дана, место комплимената, модре маснице дому своме. Полиција се морала умешати, да се предупреде горе последице лични шкандала. Преко стотину трговачки већи и мањи кућа обуставише плаћања, или што се у нас обично вели: банкротираше, а до сад се зна већ за пет случајева, у којима јучерањи богаташи, а данашњи слепци, слободоумством платише за своју страст за брзим обогаћењем!

Никога неби јако заболела катастрофа бечке берзе, да последице њене не прекорачују кругове берзански шпекуланата, који „швиндлом“ хоће да се за дан два обогате. Ко на коцки тражи основ својој материалној екзистенцији, није достојан никаква саучешћа. Али у овом случају страда цела држава. Поверење страног света устукло је натраг исто тако, као што су се и солидни капитали у земљи повукли натраг из промета, а тиме се и целом промету подсецају крила. То мора дубоко осећати цело становништво државно, које је само помоћу већег полета трговине и промета могло одговарати с једне стране потребама сопственог живота, с друге пак, разгранатим захтевима државе, коју ова на свагог појединца ставља.

Новчани кругови иза те катастрофе покушали су у сопственом интересу, да колико се год више може ослабе утицај њен на целолупно привредно стање земље. Прве куће и банке пружиле су знатне суме, којим да се подупру пољуљане знатније фирме, не би ли се тим начином колико толико повратило уништено поверење. Држава је такође позвана у помоћ и министар финансија за први тренутак пружио је такође неколико милијона. Али то није довољно за повољан успех, што се већ види и отуда, што су странске банке подигле дисконто својим капиталима. Држава се међу тим заузела из све снаге, да помогне колико се може, и док ми ове врсте пишемо, биће по свој прилици свршена ствар: да ће се на супрот определењу штатута народне банке у Бечу, са неколико стотина милијона форината ставити у промет папирна новца (банака) више, но што би се према звечећем капиталу, који ту вредност покрива, учинити могло.

Што ће услед тога вредност тог папирног новца још већма пасти, што још није ујамчено ничим да неће наступити каква сметња, која може спречити нормално увлачење овог сувишка, из чега могу непрегледне последице понићи — на то се слабо ко обзире. Главно је, да се за сад за тренутак помогне. Што се учинио корак ближе год. 1812. што помоћ ове врсте мириши на асигнате, а можда је већ и претеча овима, то је новчаним као и владајућим круговима споредна брига.

Главни разлог, с којима се бранио садањи владајући политички систем, био је тај: да је условио бујан развитак материјалног стања. Берзанска катастрофа у Бечу показала је, колико тај разлог у истини вреди. Краљеградац новчаног трга ове државе могао би мудре политичаре упутити на пут, којим се долази до спасења. Што ова држава неуме да изабере те политичаре, те да им преда у руке своју судбу, то ће ту погрешку морати платити главом. Ко зна није ли ово само финанцијски Верт, Гравелот или Сарбрук, иза ког ће брзо наићи и политичан Седан Аустро-Угарске?! —е—

ИЗБОР ВАРОШКОГ ПРЕТСТАВНИШТВА У СОМБОРУ.

Пре неколико година пободосмо на граници српства заставу за слободу домовине и народност своју. Први наш абер јавио је српству, да и ми у коло сложна рада ступамо. Ни за јоту неотступамо, ни у ком погледу, од закључака општих српских конференција.

Удаљени и отцепљени од целине овде живећег српског народа, морадосмо се са нечувеним препонама борити.

У овој држави, којој ми свакад одани бесмо, сматраху нас и сматрају као мрске непријатеље, па се и понашају као спрам непријатеља.

Што смо год ми у доброј намери за домовину и општинство ово учинити хтели, нама се подметала тајна тежња разорења, па с тог смераху, да нас упропасте.

Атентат иза атентата чињен је на наше светиње. — Само она задња мрвица поштовања закона од стране власти, очувала нас је поред наше тврде воље и издржљиве борбе. —

Избор посланика показао је, да смо начело сачувати хтели. *Ми га ни напустити нећемо.* — У тој борби показао се наш народ толико племенит, да би му се Пирхуз као Фабрицију поклонио, и поштовати га морао. Све је он своје себичне цели прегорео. За мисао, да само тако поштено радећи живот му се прави јавља. —

Колику одговорност имају они, који се похвалити могу са народним поверењем, види се често из ужасног пада, ако се народна одушевљеност лакомишљено проиграва, као што нам примери у народу показаше. — Скуп је дан сваког човека, од народа је сваком таком приликом доста отето, дакле заслужан је поштовања. —

Од тог времена у држави се мењало и мења. — Према српству се дигла гвоздена рука, зар да га угуши?

Протоколи се дераше и мрчише. Страшивице се у рупе завукоше. — Народ је све то болним чуством мотрио. — Та и њему мора дан свануги.

Ми ћутасмо. Зар се бојасмо Мајтењије? Зар ће нас можда затварати, па растеривати, па ће нас можда... па ваљда неће оковати! —

И заиста, мада је народ роптао против нашег ћутања — ми ћутасмо. Та поверење је велика моћ — *па можда баш у томе ћутању све лежи.*

До сад су све муниципије реорганизоване, само ми стојимо на божијој вересији. — Кад нас је постаром. — Па тако се ваљда хтело. — Наша је у Сомбору већина, ал' кад нека господа министри-непоштују закон ил' га тумаче како хоће; а против ници се вазда туже, ми ћутимо, могоше нас скучити. —

Прва и најголемија неправда беше, коју нам министар учини при поделењу срезова, што се незаконито утакао у наш посао. —

Сомбор је један срез. И тај срез подели општина у пет подсрезова. По господин министар преко законског § заповеди, да се два подсреза поделе у подподсрезове, и тим начином извојује противничкој странци 6 општинара! — На ту очевидну неправду просвједујемо ми, и пошљемо 2. министру обавештај. —

Тад помислимо, дал' да се махнемо ћутања, па да вичемо, колико нас небо чути може. Да се тужимо у новина, на сабору и т. д. јер само непоштен човек може ту касти, да је 2. министар законито поступао. — И опет крај свега нашло се и сад за добро, да се ћути, да видимо, *дал ће влада поделити правицу нама лојалнима, кад толко виче против нелојалности.* —

Партајна сагласност изискивала је, да сви ћутимо, ал' ми знамо колко нас је болело, и колко нас сад тишти, па више нећемо ћутати. —

Г. министар, крај наше снисходеће опортуности, учини своју наредбу пуноважном. — Ми се тој наредби морадосмо подврћи, ал' више не ћутећи. Ми закључисмо просвјед на сабор послати. Истина касно, ал' увек пуноважно.

Тај поступак опоменуо нас је на својски и озбиљан рад. — Све силе прикуписмо, и на марков и сутрадан, упустисмо се у избор општинарах. Наравно, да је при таким изборима задовољити сваког и све. У нас је најмање нечистих.

Трговци, занатлије, земљеделци, сви су као кремен чврсти и непоколебиви. Мало се само капути по ветру повијају. — Ал' то је филозофија живота.

Велика народна конференција повери г. Петру Вукићевићу, Проти Бранковићу, Сими Бикару, Јови Вујићу стар., Јустину Коњовићу, да саставе листу општинара, да штампају, и онај дан међ бираче поделе. —

Може ко рећи, да је то глуп народ, што се тако слепо поверава. — Баш је напротив, јер се ту огледа политична свест, ту се показује потпуна зрелост за остварење својих тежања. Само на тај начин остадоше Сомборци јунаци на изборном бојишту. — Де у партаје' нема увиђавности и реда, а има се борити прот јаког противника, мора пропасти.

У банатском подсрезу изабрани су:

Никола Лугумерски сенатор, Милош Миланко, Сима Тарањски, Ника Вукићевић стар., Милош Радосављевић, Александар Бикар, Никола Клемен, Ђорђе Ивковић, Васа Николић, све занатлије; Младен Гргуров, Петар Веселиновић трговац.

У првом црвеначком подподсрезу:

Петар Бранковић, др. Јован Вујић, др. Никола Максимовић, Јаша Лалошевић трг., Урош Бипарић, занат.

У другом срв. подподсрезу.

Јефта Поповић, Петар Мороквашић, Паја Вујић, трговци, Стеван Лалошевић, Арса Вујишић екон. Живојин Курјаковић, Ника Грујић, Младен Утвић.

У унутарњој вароши:

Лаза Маширевић, Тоша Гргуров, Лазар Бркић, тргов. Аркадија Николић.

У другом селеначком подподсрезу:

Јован Јерасовић, Јован Ползовић, трговци, Васа, Бигарскон, Сава Ковачић, Ђура Бикар земљ. Исидор Миловановић.

Овај последњи нешто се устручавао као преко воље партајине.

И тако изабрасмо свега 34 — 2 једне воље и снаге општинара, према противничкој странци која је изабрала 14 општинара. А да беше закон имао места и да ми можда нећутасмо, имали би они о општинара. — Овако смо скупа са вирилци 8 — 10 гласова чисти у већини; а то је' доста, јер један као други стоји за ствар непоколебив.

Народ је своје чинио, и свакад ће чинити. На интелигенцији стоји, да му покаже пут.

Идемо сад да видимо, како ће испасти избор званичника! —

Препоручујемо повереницима, да на страну личне зађевице оставе, јер то су најнедостојније мисли, које човека муче.

Ствар и начело нек је лозинка! **Н.**

ПРОТИВ БАРОНА МАЈТЕЊИЈА

поднешену казнену пријаву Корнела Јовановића, решио је кр. судбени стол у Н. Саду сљедећом одлуком:

бр. 695.
каз.

Ова се казнена пријава забацује, и по сигнирајућем дру Мих. Политу, према суду изражено неповерење негодује се (rosszaltatik)

јер:

По пријавитељу наведено, полицајно обављено уапћење, што га је млађи барон Л. Мајтењи кр. комесар званично одредио, коју одредбу само пред оном власти оправдати има, која га је изаслала, ал која одредба никако не спада на пресуђивање кр. овог судбеног стола — не сачињава такав кажњиви учин, који би подпадао у пријави наведени закон краља Матије од г. 1486., затим зак. чл. 56. од г. 1492. и зак. чл. 10 и 60 од г. 1723. о насилном уапћењу, или који би иначе по земаљским законима или законитим обичајима сачињавао на казнену судбенвст спадајући кажњиви преступ или прекршај. Зато се ова казнена пријава, као за казнени поступак неспособна, сходно предлогу кр. државног одветника морала забацити. О чему се пријавитељ, по свом заступнику, повратком пријаве имао обавестити.

У обзиру у пријави на крају садржане опомене на судбени позив и на изпуњење дужности, као и према независности суда изражено неповерење, морало се одветнику дру Мих. Политу, који је пријаву саставио и сигнирао, судбено негодовање изразити (birólag rosszalandó volt.)

Из каз. седнице кр. судбеног стола у Н. Саду 2. Маја 1873.

Ковачфи Алајош с. р.
краљ. судбеног стола председник.
Хорват Шандор с. р.
краљ. судбеног стола бележник.

Против ове одлуке поднео је адв. др. Мих. Полит као заступник Корнела Јовановића сљедећи призив:

Славни кр. судбени столе!

Против овде ·/. прилежеће одлуке од 2. Маја, достављене 15. Маја т. г. бр. 695., улажем у отвореном року сљедећи

П р и з и в.

Славни кр. судбени стол забацио је поднешену казнену пријаву против кр. комесара барона Л. Мајтењија, из разлога што моје уапшење, јер је таково кр. комесар *званично* одредио, коју одредбу он има оправдати само пред оном влашћу која га је изаслала, а никако да би кр. судбени стол такову имао пресуђивати — да ово уапшење не садржава такови учин, који би по земаљским законима кажњив био.

Ови разлози, види ми се, оснивају се на са свим погрешној предпостави, и садржавају у себи у нечем petitio principii. Казнена пријава учињена је *баш због* тога, што кр. комесар то уапшење у свом званичном делокругу, није могао и није смео учинити.

Кад дакле сл. кр. судбени стол, необзирући се на званичан делокруг кр. комесара, који је у званичном листу Кезлењију бр. 203. од г. 1872. јасно означен, ипак држи да је кр. комесар то уапшење *званично* одредио, то предпоставља факт, који не постоји.

Званичност, није нешто, што се даје предпостављати, *пресумирати,* већ је нешто што мора имати свог основа у обнародованом закону или наредби по закону постављене власти. По томе званичност кр. комосара, може свога основа имати само у његовом именовању и ни у чем другом. Одговорност пак према оној власти — која га је послала, не може даље ни ићи, него докле се то наименовање простире, *изван те сфере* није он одговоран оној власти, која га је изаслала, већ је одговоран *обштем закону.* Ако се то гледиште јуридично не заузима, то би свака званичност у себи садржавала патент за свако безакоње.

Да је кр. комесар прекорачио свој делокруг у *оквиру* његовог наименовања — онда, и само онда било би места притужби оној власти која га је изаслала. Кад је н. пр. кр. комесар место по свом мандату да само испитује србске црквено-фундационе ствари означене у његовом именовању, ипак србске црквене обштине растеривао — то је нешто, у чему је свој делокруг прекорачио, и у том случају било је места притужби оној власти, која га је изпослала. Ал кад кр. комесар учини дело, које подпада *обштем закону,* то онда нема места притужби оној власти која га је изаслала, већ је за таково дело, његова власт, као и сваког другог грађанина — *суд.*

По томе је јасна ствар да званичност по себи и одговорност према предпостављеној власти, само се може разумавати, о оним делима која се односе на званични делокруг. Изван тог званичног делокруга наступа обшти закон и одговорност пред судском власти. И у самој Француској, где постоји начело, да административни чиновник за своја дела не може бити позван на одговорност пред цивилним судом — односи се ово само на административни делокруг. Напротив у Енглеској, законитост ма и дела административног има само суд расуђивати.

Учин пак, који подпада казненом закону, да би могла административна власт пресуђивати, — то нема нигде на свету.

Кр. комесар, јесте административни чиновник и у свом делокругу он подпада власти која га је изаслала. Ал докле не постоји изванредно стање у овим крајевима, које би морало бити обнародовано — дотле уапшења одређивати, може само или суд, или државно одветништво, или по околностима полиција. Свако друго уапшење, по постојећим законима, јесте кажњиво дело и никаква званичност не може таково дело некажњивим чинити. Иначе би као што је горе већ речено, званичност била патент, за свако безакоње.

Ограничење личне слободе, јесте казниво дело, као и свако друго што је законом забрањено. Метимо случај да је кр. комесар г. барон Мајтењи учинио друго кажњиво дело н. пр. да је у двобоју кога убио, да је у ћутини кога тешко озледио и т. д. били га званичност у тим случајевима штитила против казненог закона?

Но, да је г. барон Мајтењи баш и у свом званичном делокругу, уапшење одредио, то ово још није абсолутно не кажњиво дело, нити одпада компетенција судска. И сами они органи које су законом овлашћени, уапшења предузети, постају такођер кажњиви, ако је уапшење незаконито. Ту они неодговарају својој предпостављеној власти дисциплинарним путем, већ одговарају, самом суду.

Сл. кр. судбени стол дакле у сваком случају није могао забацити, већ је требао бар истрагу повести усљед моје казњене пријаве.

Из тих разлога држим горњу одлуку за неосновану и улажем против ње призив. —

Што се тиче негодовања, израженог заступнику адвокату дру. Мих. Политу, то за таково нема ни основа, ни повода.

У пријави баш је изражено противно од онога што се у одлуци каже. Кад се у пријави наводи, да је суд светиња, и да га немогу инфлуенцирати политични обзири, то се тиме неизражава неповерење. зеђ напротив *поверење.* Неповерење према суду било би само онда изражено, кад би се противно казало т. ј. да суд није независан и да га могу политични обзири инфлуенцирати.

И пошто споменутом негодовању нема места, то се са овим призивом скопчава у обзиру тога изражена негодовања и тегоба.

Још се опажује, да пошто у овом случају пријавитељ уједно као и оштећеник на прво долази, а осим тога се и тегоба скопчава, то на сваки начин о правоваљаности уводно споменуте одлуке има виши суд одлучити.

По томе, враћајући пријаву са горњом одлуком стављам по мом већ исказаном заступнику молбу:

Нека изволи сл. кр. судбени стол овај мој призив подастрти велесл. кр. табли, на коју даљу молбу стављам: да благоизволи уводно напоменуту одлуку променути и суд упутити да казњену истрагу против барона Л. Мајтења, поведе, изражено негодовање мом заступнику пак као неосновано забаци.

Корнел пх. Јовановић.

Д О П И С И.

‡. **Пешта.** 6. маја. — Не сумњам, да сте узели на знање чланак, који је изишао у јучерањем „П. Лојду", а говори о српским стварима и бар. Мајтењију односно комесарству. „Лојд" и по други пут у две недеље ломи копље за *законитост* у земљи, а против самоволе, против изузетни мера, јер вели досадања политика насиља (или као што он вели) политика снажне руке, није кадра ништа учинити код — Србаља. За то он саветује да се влада окане тога правца, него да удари путем таке политике, која ће „умерени елеменат" потпомоћи, да се испне на површину, те да једаред већ може наступити нормално стање и ора културном раду у држави, и т. д.

Наравно, „Лојд" неби био „Лојд", кад неби том приликом и опет делио наш народ на неке „држави пријатељске и непријатељске" елементе, премда зна врло добро, да се така подела неможе применити на наш народ, ако се хоће истина да каже. Но што му драго. Ми му то одбијамо на дару и на стари занат, и нећемо ни речи трошити, да га обавештујемо. Лудом је бадава поповати! —

Али да се боље разуме, шта значи то куцкање „Лојда" по „умереним елементима" у овај пар, ваља вам знати, шта се овде иза кулиса, или што би ми рекли, под комарником ради.

Грчетешки архимандрит Анђелић дошао је пре некоји дан из Беча овамо. У Бечу је оним круговима, на које Анђелић у својим плановима рачуна, ваљда (!) берзанском катастрофом толико замагљен вид, да га нису ни познати могли. Колико овамо допиру гласови, акције Анђелићеве личне политике пале су сасвим; у место жуђене буковинско-далматинске митрополије добио је — корпу. Како је амо стигао ко покисле виле, ми би били склоњени, да верујемо тим гласовима. Не би се иначе Глиша тако скуњио, ко убоги ђаво!

Мимогред речено, у Бечу је био на општој аудијенцији код цара, — али дали има неке више силе, која сродне душе привлачи, или је био слепи случај, тек довољно да је факт: да је истог дана био на аудијенцији и *турски* посланик Арифбег и из тог случаја могао би какав злобан кафански политичар, или какав шаљивчина кијамет материјала за своје примедбе извести!

Герман и Турци!

Ми ћемо се међутим вратити на ствар.

Дакле Анђелић је овде мутио међу овдашњим чиновницима Србима. Скоро све их је походио,

---

ПОДЛИСТАК.

СА СВЕТСКЕ ИЗЛОЖБЕ У БЕЧУ.

II.

Нико данас порећи неможе важност, која по културни општи развитак лежи у *духу* самих изложаба. Изложбе су по својој цељи мотор, покретач даљег напретка човечанског, вишег усавршавања сретстава, која ваља да служе опет за средство крајној мети тежње човекове, разумевајући ову такође у културној задаћи његовој.

Али отуда, што су изложбе у вишем смислу управо *школе,* које ваља да разливају потоцима искуства појединих раденика у масу човечанства, да изравнају разлику између оних, који су одмакли напред и оних, који су заостали натраг, отуда баш следи: да је приправљање, или приређивање „светски изложаба" прекорачило праву цељ таких установа. Корист, коју изложбе пружају развоју људске произвађачке снаге, не носи „светска изложба" у складној размерици према потреби и условима економским. Да се жељени утицај изложбе на народно-економни развитак по свим струкама постигне, потребно је, да се доведу у размерицу сви меродавни услови, које ставља с једне стране педагогија, с друге економија. Ваља дакле према тој цељи да је одмерено довољно времена и систематично распоређен и изложен материјал, који савладати ваља. Ово последње пак мора се довести у склад са захтевима закона народне економије, простије речено: несмеду издатци прећи границу могуће користи, добитка отуда у најпространијем смислу.

Док је приређивање изложбе руководило чисто народно-економско и културно начело, дотле су оне и остајале на свом природном земљишту, и може се рећи, да је светрани развој, нарочито на пољу индустрије, што га тако бујног гледамо у последње доба, не малим делом заслуга изложаба, приређиваних по тој струци. Изложбе по струкама, по једној или више сродних грана могу се сматрати за школу. Што је мање струка испреплетено, што се чешће таке изложбе приређују, тим је дотичнима лакши преглед напретка, који је учињен у размаку времена од једне изложбе до друге. А с тим је боље постигнута и цељ изложбе, јер је јачи утицај њен на развитак оних грана, које заступа. Главно је правило педагогије: да се избегне при учењу нагомилавање разноврсни предмета, јер не даду да онај, који их проучава, усредсреди своју умну моћ на онај предмет, који му је понајпотребнији. Изложбе по струкама одговарају овом правилу; тамо не одвраћа пажњу гледаоца други предмет, који не стоји ни у каквој свези са предметом његове струке, и он се свом душом може одати на проучавање услова и узрока оног напретка, који је по тој струци учињен. С тога су изложбе по струкама и периодично, привремено врло корисне. Где се могу држати перманентне, трајне изложбе, још је и боље. То видимо на сликарским „галеријама", које у овом смислу замењује на неким местима таке „изложбе"; на другима и поред „галерија" постоје перманентне сликарске, такозване „вештачке изложбе".

„Светске изложбе" не равна само народно-привредно начело као оне друге. Овде и *политика* има добар део свог утицаја, за то им је и апсолутна вредност мања. Управо политички швиндл служи као покретачац тим изложбама. Данас, кад је широм отворена књига Наполеонове владавине, види се јасно намера, која је родила мисао „светски изложаба". Унутарњу мизерију, јад, растројство и трулеж државног политичног и социјалног стања, ваљало је прикрити каквим шаренилом. Бар паришка велика светска изложба није била ништа друго, до сиграчка, или сретство династичној политици Наполеоновој. Ваљало је пронаћи и истаћи громовод, који ће буру народног гњева безопасно паралисати, растворити у ништа, која се била почела у густим облацима обштег незадовољства навлачити над зградом „другог царства" — као што се звала Наполеонова владавина. Нешто сујете размажених дворски кругова, већим делом каква моментана политична потреба, зачела је у главама монархија мисао „светске изложбе". Вишег етичног момента бадава ћемо тражити у таким изложбама. Разноврсност изложених предмета, грдна мложина њихова и неразмерно кратко време трајања (обично шест месеци) неможе се сматрати за повољне услове постижењу оних цељи, којима су изложбе у опште намењене и којима ваља да служе. Таке изложбе по својој природи више су приређене, да послуже гајењу сујете појединих народа и држава него да поставу даљи напредак у развитку индустрије, агрикултуре, технике и т. д. Међу побудама, које их у дело приводе, једна је задовољење сујете владајући кругова. Наполеон је хтео показати, да је Француска млого снажнија и већа по култури, те је паришкој изложби од год. 1867 дао пет пута већи обим но што га је имала прва светска изложба у Лондону. Беч је пошао даље, те је ову садању изложбу по обиму и простору ушестостручио, тако да је бечка светска изложба *шест* пута већа од паришке а *једанајст* пута већа од лондонске! Један беспосличар прорачунао је, да би онај, који би хтео сваку зграду на бечкој изложби са сваке стране погледати, морао при том послу учинити толико корачаји, са колико се може прећи *четрдесет* миља!

Узмели се у обзир тај грдан простор, који као што је већ познато износи 2.500.000□ метара (аршина), замислил се при томе силесија разноврсни изложени предмета сваке руке, што их је створила природа и рука човечија из целог света, на том простору нагомилани; не пустили се из вида да је сваки предмет по себи више мање занимљив и да пажњу гледаоца на себе привлачи — онда је лако увидити, да се при таким изложбама врло мало може научити што. Или баш и ако би могло, не стоји ни у каком сразмеру та корист са грдним трошковима, који таку изложбу стају.

Наравно рећи ће они, који оваке изложбе каде тамјаном хвале, и овде се постарало у организацији изложбе за струке, те сваки може остати онде, где су оне ствари изложене, које у његову струку спадају, а општа светска изложба има ту превас-

наравно не да га жеља мине, него да му помогну да натакне митру што пре на „русу главу,“ јер може одјелавити од променљива оштра зрака наших дана. Резултат тих посета тај је: да је јуче држана конференција, у његовом стану код „енглеске краљице“, на којој се има да одлучи судба Глишина и — народа српског! Бар тако нам сасвим озбиљно рече један учесник њен пре но што ће отићи на то „сонмишче.“ Ко је свега био на том збору, немогу набрајати, али знам, да су позвани: *Кондороши, Мандић, Н. Михајловић, Стојачковић, и Аца Поповић Зуб*, да води протокол конференције.

Да и не кажем, из имена видите циљ конференције, а та је околност, коју хтедох за боље осветлење реченог „Лојдовог“ чланка навести. Фузија „умерењака и средњака“ Мандића, Кондороша и компаније са вођом реакције. Лепо друштво!

Ближим интенцијама немогу још служити (ал се надам да ћу скоро моћи) али и док се не известим потанко о раду те конференције, мислим да нећу промашити ако кажем ово: Анђелић би — митру. Са досадањом тактиком не иде, о том се уверио. Вук длаку мења, а ћуд никад, па и Анђелић тактику; ударио је дакле другим путем, тражи у други људи помоћи. Мандић пристаје на фузију и са поглавицом оног пашквиланског листа у Новом Саду, који непрестано на њега сикће, ваљда да тим начином уђутка разлајано пашче, а уједно да се додвори „на више.“ Кондориши хоће да манифестира свој „патријотизам.“ А и Стратимировић би да се ко човек мало поткрепи, јер ако се на конференцији фузија прелије у готов програм, удариће се и јавно барјак „умерене реакцијонарно-конзервативно-шпекулантске (по претставницима јој) странке у виду листа, а наравно, како је то вода на владину воденицу, коју она сама навијати помаже, биће и листу-субвенције. Стратимировић би се за прво време задовољио са улогом фактичног редактора на листу, што је наравно мање ради „начела“ а више ради „заслуге“, односно доходка, јер и он је од партије. Шта ли ће Аца у умерењацима, он који би само некадањем месечаровом друштву „сентомашке умерености“ могао припадати, он који је у свему пародија на умереност — не знамо.

И оно, што о другима рекох, није чисто мој суд, него опште мњење у овдашњим српским круговима. Вели се, да је влада Анђелићу рекла, да ако сад не уради ништа, да ће га морати напустити, за то је Глиша засукао мантију, па се свом снагом одао послу.

Ајд' видићемо нашто ће и та мука наићи. Видићемо да ли ће се моћи „П. Лојд“ похвалити да је створио „умерену странку,“ његов споменути чланак удешен је тако. да у случају успеха Глишина напора и фузије његове с Мандићем и друговима, може „П. Л.“ рећи: јесам ли ја говорио да има „умерене странке,“ и да ће се показати, чим влада послуша мој савет.

(П. У.) Трст. *(Пут војеног министра у Далмацију. — Овдашње српске трговачке куће. — Различито.)* — Заједнички министар рата Кун у пратњи адмирала Пека, барона Родића, и још неки војнички чиновника путује у Далмацију, где ће се четрнајест дана забављати, и као што јављају, војене заводе прегледати.

Данас је стигао војени министар на Реку, где су га барон Родић и ријечки гувернер Загари дочекали, а из Реке са војеним паробродом продужаће пут Далмације. Путу војеног министера приписују неки и политички значај, што је по нашем увиђењу са свим погрешно, јер исти пут с политиком ништа скупног имати неможе. Ми мислимо, да се пут војеног министера једино на далматинске гвоздене путове односи, јер уз пркос што је у Бечу уготовљено, да ће се далматински путови градити, то, ако исти и с војеног гледишта по државу нуждни и користи били неби, то би се једва пији окром которског залива, још један војени министар имати желе, и војени министар има у свом наставлењу, да и то извиди. Треће је може бити и то, да се војени миннстар лично увери, и види како ти *проклети* Кривошијани стоје, и да ли би се с истим што створити могло. Што се војени ствари тиче, то је држава и до данас на ту покрајину свој поглед бацила, и већ је доста милијуна у којекакве зидине узидано, али што се просвјете и унапређења трговачки, саобраштајни, и производни одношаја тиче, то држава до данас баш ништа учинила није, све једно, као да покрајина истој држави припадала неби. Све што је од стране државе учињено, то је, што су народности једна спроћ друге дражане, и што су талијанези, у неком смислу против Славена протежирани. Може бити да је време дошло, и да се држава уверила, да су јој Славени још једини и верни поданици, а да Немци к својој немачкој домовини теже, као што и далматински талијанези, и такозвани аутономаши, своме Гарибалдију песму певају, и чврсто рачунају, да ће Далмација пре, или после Италији припасти. Држава ако то незна, то јој је од преке нужде да сазна, и да све начине употреби и док је још времена, да народ задовољи и стање му поправи. Далмација није ни немачка, ни мађарска, а ни талијанска, већ сама своја; народ је одан влади и држави, којој још данос принадлежи, и ако влада праведно поступи, и народу оно даде, што му припада, то влади не треба ни парића на војене спреме трошити, и далматинску обалу утврђивати, јер ће народ своју домовину бранити, и страна нога никад на њихово земљиште стати неће. Поступили влада као и до сад, и занемара ли и у будуће користи далматинског народа, то уверена бити може, да јој све војене спреме и утврђења ништа не вреде.

Војени министер, и барон Родић добро ће учинити, ако користи далматиноког народа пред очима имали буду, јер им то више, него сви градови и бродовље вреди. —

Као што чујемо, број овдашњи српски трговачки кућа умањава се с једним бројем. Поводом смрти г. Паје Батановића преста ће фирма Батановић и Поповић, али често чујемо да ће г. Јова Ристић, познати српски родољуб и знатни трговац у Мостару, који се овамо преселијо, скорије радњу на овдашњем тргу отпочети. Таком појаву треба да се радујемо, јер нам је то јемство, да српство у овдашњем граду ипак изумрети неће, већ се тврдо уздамо, да ће се подмладити и напредовати. Г. Јово Ристић могућан је човек, и добро познат у трговачком свету, има два сина, истина још млада и нејака, али се уздамо, да ће их отац у српском духу изобразити, и научити их: да им српство и српска народност светиња буде. Добро би било, да се српски трговаца што више овде настани, пак да сву трговину у своје руке преузму, и јеврејске шпекуланте из наши покрајина изјуре. Овдашње трговачке куће особито Шкуљевића, Опуића Ристића и још неки могу српству на дику послужити, само би за желити било, да се у сваком смислу и на своју српску народност обазиру, и својој народности, где год узмогну, користни буду.—

Г. Надежда Пацевић, Рускиња и управитељица женског завода на Цетињу, повратила се јуче из Рима. Она је у пратњи кнеза Николе и породице му била, враћа се на Цетиње, причаше нам како е осебито кнежева породица на путу од морске болести патила.

У Шиду 28. Априла 1873. У 48. броју „Заставе“ појавио се један дописник из Шида, који се тек сад сетио, да је сваком поштеном човеку истина живот, а лаж смрт. Пре свега морамо казати, да исти дописник с оном првом изреком у опреци стоји, а то доказују његове речи ,кад каже: „истина је дакле закон, који управља светом чедности; — довршивши дефиницију истине, пођимо даље да видимо у колико је она од нас употребљивана.

С тим речма држимо да дописник сумња, да је кад од њега и другова му истина употребљивана. Ал нека не мисли да смо кратковиди, те да не познајемо тицу по перју. За тим пита исти дописник, „дал је наше новинарство особито у последње време, кад и за народ наступише кобна времена, своме задатку подпуно одговорило, то вели оставља он компетентнијем и вештијем перу. „А *ми ћемо* — вели — да видимо како наше новинарство стоји са дописима.“

Из ови речи држимо, да исти дописник с нашим новинарством другчија посла нема, осим ако у Н. Сад у посету болестан или мртав дође, и том приликом собом готов измајсторисан допис донесе, ког уредништву као из собственог уверења предаје; а даје тако то, потврђују саме речи дописникове, да допис није вешто перо писало, (вештина састојисе у мозгу, а не у перу); уз то као неотице вели, — да се наш народ трго из сна и да се бори против мрака, дакле истина је да — и деца истину кадгод — говоре; само чвор је ту што се дописник и другови му не броје у наш народ. Обилазећи нека бунцања дописникова што вели, дал је сваки начела слободоумне наше странке разумео, и да ту доста варљиво и он и другови му стоје, и т. д. вели даље: „узмимо само наш Шид“. Ту смо слободни запитати га, дал је он са друштвом његовим Шид под закуп узео, почем нити дописник, ни друштво немогу се као стални Шићани рачунати, дочим сам Новаковић, кога дописник сродне своје користи ради у обрану узима, јавно признаде, да се он никако неће као Шићанин дати рачунати, и то баш пре 18 месеци, кад је тутор Петровић од њега заискао да плати парохијал. За тим каже дописник даље: да у Шиду постоји само једна народна странка по начелима; даље у забуни пружајући неком паролу вели, да има још неки мали број, који се држи златне средине, (није све златно што је жуто), но народној странци у тај број златне средине јамачно спада и дописник, а у очи му смемо казати, да се далеко од истине удаљио. Дочим у Шиду само једна слободоумна народна странка постоји, а оне само по нужди као одпаднике народне странке рачунати можемо, још вели исти дописник: „У Шиду фали слога и ваљан вођа, и као Срби да прозборимо у атар истине а да овим дописом позовемо наше суграђане на слогу, а то све пошто сперемо са нашега суграђанина Новаковића нанешену му увреду.“ Ту сте дакле дописниче!, Сад оћете слоге, кад сте сви проиграли поверење код народа. Н. за вођу? Отворено вам кажемо, да Шићани нити вас ни вашег Н. требају. Шићани су у свакој прилици слогу показали, а што је по дикоја пришипетља у одметнике отишла, с тим је друштво чистије остало. Што дописник опет вели: да је Н. од суграђана увреда нанешена, пак оће да му је спере, можем му приметити, да ми боље Н. познајемо, него дописник, да исти, Н. није тако осетљив, као што се говори, најпосле сваки нека чисти најпре из пред своје куће. А шта мисли дописник, кад би Шићани затражили од Н. њима нанешене, како моралне тако и материјалне увреде? ту би и Драва и Сава посла имале, па нек само ћути и нека Томи за здравље бога моли. Па још у највећој ватри вели: да је дописник из Шида у једном од прошли бројева „Заставе“ напао на част, не Кушевића чиновника, него нашег суграђанина Н., и да исти дописников нападај није основан на делима, него на личној мржњи, јер вели, ми све знамо и кадри смо доказати, да је Н. један од најодличнији (вашим очима гледећи) грађана шидски.

Из ови речи видимо, да се дописник заједно са Н. удаљава од Кушевића, а то ће бити за то, што су лични пријатељи Ш. Парчетића, а о истини ни поћатија дописник нема, кад сме рећи, да није нападај основан на делима, него на личној мржњи, и даје Н. од најодличнији грађана у Шиду, велимо дописнику, нек само ту себе и своје друштво на кантару мери, а свесни Шићани, који га по несрећи, од кад је у Шид дошо недрже за таквог. А да је Н. горереченом дописнику и њему равнима, као Ж. чинов. доста добра учинио, бар никад у животу истину бољу рекао није. Но зато је Новаковић код Шићана и изгубио кредит.

На последку дописник смерно вели: на што дакле искључивати наше људе? Одговарамо му: слажите се ви као што сте се и до сад слагали, а Шићани вас опет ни једног, који сте од те боје, не требају; Памте Шићани добро, колико сте ви и вама равни Шиду добра учинили, а што се пак сад нама нудите, да сложно радимо, одговарамо вам, да вам више не можемо и не смемо баш никад ништа веровати; а на оно најпоследње дописниково велимо му с друштвом: „Арапи су своје учинили, могу путовати.“

Кога су змије клале, тај се и гуштера боји.

— **Карловци.** Седница административног одбора требала је бити јуче у четвртак 3. маја; имали су доћи одсек III. г. г. А Мишковић Јазак, Јањанин Сасе, Васиљевић Земун, Марковић Вуковар; од свештенства г. г. П. Јанковић Бановци, — Милошевић, Беочин; само су дошли г. А. Мишковић и М. Јањанин, те су чекали по жељи подпредседника до 11 сати, а кад нико не дође, одоше подпредседнику, те замолише овога, да пошаље по г. проту, пак да држе седницу, — но г. прота закаже се да није код куће, и тако не хтеде г. подпредседник држати седнице, те се ова два честита Србина морадоше кући вратити, неурадивши ништа, а потрошив новце. Што остала господа нису дошла, биће узрок, једно непрестани трошак, а друго зимус 8. марта дошао је ту Ж. Васиљевић, те је г. администратор дао звати проту и рекао да подпредседник ради са овом двојцом, но у тим дође и г. Мишковић, те тако беху тројца. Г. администратор рекао је приликом подворења г. Мишковићу ово: „за сада док се све боље не удеси, мораћемо радити и са онима, који дођу; а затим опет кад једном беху њих 5 чланова одборских на окупу, одби их архиђакон — и подпредседник и овако запиташе их: „колико вас има? 5 чланова.“ — Кад нису сви 6 дошли, онда вели њихова екселенција да идете кући, неможете радити, јербо треба да сте сви 6 ту, пак се може држати седница и тако заман труд и трошак од толиких људи, заман што се радило већ са тројцом, заман то све, кад се овде снују нити, да се поквари оно, што је животно питање у јавном народњем животу, ми смо љубопитливи дознати јели овако урађено са знањем г. администратора, — јербо кад сравнамо његово изказано мнење г. А. Мишковићу, да се по потреби мора допустити и са мање чланова радити, а други пут се опет људи одбијају, кад и један фали, или је ово можда мерило њиховог успеха код владе прот ових законих установа, али по свој прилици биће то, да су ради да сметају држању седнице, да би после могли викати: ето не ваљају установе, ето како правдају народње поверење и т. д.; али код народа успети неће, јер народ врло је добро за времена честитог старине Стојковића, који се само строго закона држао, увидио, да су ове установе за њега спасоносне, пак народ зна ценити и уваживати све оне свештенике, који на овим злим годинама, које народ гоне, и кад ни заслугу неможе да плати, а он од своје сиротиње потроши годишње

ходну врлину, да је излог свију струка на једно место усредсредила, те сваки може наћи оно што га највише интересује.

И ми не велимо да нестоји свакоме на вољу, дал ће се забавити код предмета, који у једну грану спадају или ће ићи редом да гледа. Али смо напред изложили неке разлоге, који веле, да је по праву циљ изложбе мања или никаква корист од овакових светских општих изложаба, но код оних по струкама приређених, и при том остајемо. Ове велике светске изложбе као таке нису ништа друго до вашар, на коме могу само велике светске фирме пазарити. Па и ту је још питање: дал' ће корист надмашити грдне издатке, које су учиниле те фирме, док су своје производе у изложбену зграду ставиле. Код млогих засецају издатци у више стотина хиљада форината!

При данашњој лакој комуникацији, саобраћају целог света међу собом, још је питање: да ли таке изложбе и самом промету трговина приносе оволико користи, колико се обично мисли? Коме требају непосредне свезе са удаљеним крајевима, он ће их лако наћи и без тако скупог посредника као што су изложбе. Сваки предмет, ког нам на изложби износе становници даљних земаља, можемо данас по исту цену, ако не јефтиније дати донети туда; за то нам није потребан *оваки* — вашар. Једина корист вишег значаја што свет може имати из приређивања оваких призора биће она, коју добија општа цивилизација из тешњег додира, у који долазе разни народи том приликом. Нивелисање, изравнање постојеће разноликости у назорима, уништавање предрасуда и погрешних имена, која међу народима постоје, то је корист, коју свет посредовањем оваких изложаба добија. Где се така корист постићи може, наравно да нетреба жалити жртава, али то је задаћа други фактора а не изложбе.

И бечка светска изложба није поникла из културни побуда. То се види међу осталим из и саме лакомости, којом је отворена. Једва да ће за пун месец дана од дана овечаног стварања, бити све у ред доведено што треба, па да се може рећи: изложба је готова. А зна се и иначе који су мотори покренули и мисао да се светска изложба у Бечу држи, и шта је језгра те мисли. Црв „величине“ ове монархије проврти о би главу владајућим круговима, да Беч не стане барабар Паризу и Лондону. Хтело се свету показати, да су меродавни политичари аустро-угарски пронашли „камен мудрости,“ из ког су они умели, на краљевградским ранама већ издишућој монархији повратити живот и подмладити је: да су с тим каменом сазидали зграду „благостања“ народима ове државе и да им се кипира место у првом реду светских држава.

Стран свет међу тим зна, с ким има посла, и слабо се жури на весеље, а они који су дошли, дођоше да кроз недовршен накит сагледају политичну и социјалну мизерију Аустро-угарске. Уз недовршену изложбу придружила се и берзанска криза, ваљда да се свет боље још увери, да трулеж остаје трулеж, ма га колико шарао и бојадисао!

ПАТРИОТИЧНА РАСМАТРАЊА.

(Част втора)

Ал није све избројано у прошлим расматрањима, што спада у задаћу човека, који жели бити „патријота“ по данашњој моди у Угарској. Онде су само неки задатци назначени, које ваља „патријоти“ испунити, да стече тај дичан назив; тако рећи тек је означен правац, у ком ваља да развије своје умне силе сваки, кога голица потреба, да се у „патриотизму“ одликује. За то ћу ти драги читаоче попунити прошлу лекцију овде, да тколакшам труд, ако би рад био бити „патриота“, а незнаш како ћеш да почнеш и шта да радиш, да до тога доспеш и ти и деца твоја, да би тако скупа били овога света сретни, а онога блажени.

Пре свега ваља да знаш, да сваког човека спасава његова вера. Кад то знаш, онда ти ваља сазнати основе „патриотичне“ религије, вере. Треба да знаш, да је само један Бог на небу, а и тај је по народности прави Мађар, и име му је: Isten. Па онда одмах ваља да знаш, да је Угарска земља мађарска и да у њој само мађарски народ живи, као што се и сам можеш уверити, ако си кадар логично мислити. Кад је Бог Мађар, он ће, кад ствара земљу, моћи само мађарску земљу створити, кад ствара народ и људе, опет ће само мађарски народ и Мађара створити. Из овога опет са свим логично следи, да кад људи праве спомоћна сретства, којима се помажемо учећи географију, као што су: глобуси, земљописне мапе и т. д., да не могу другчије правити, него као што захтева истина саме ствари, дакле: мађарски. Са овим се објасњава познати: „глобус Угарске.“ Да познаш дакле цео свет, довољно ти је као „патриоти“, да имаш мапу Угарске, и ако си имућнији, па купиш и тај „глобус,“ онда си за блаженство учинио све. Што није обухватила међа угарске мапе, то за „патриоту“ не важи, јер не постоји.

Глобус, као што знаш, претставља у малом целу земљу; кад купиш „глобус Угарске“, уверићеш се из њега, да је цела земља *угарска;* ван земаљског глобуса нема више света (јер остале планете нису оваки свет као што је земља). Угарска је земља мађарска, Мађари су по томе господари њени; дакле? — Мађари су господари целе ове планете, коју ми земљом зовемо, дакле целог света.

То ти мора бити вера, ако хоћеш да си прави патријота.

И „патриотизам“ има своје дужности као права. Дужности једног „патриоте“ врло су разнолике, али их он мора испуњавати са оном вољом, са којом хоће да ужива права, која му као таком припадају. Једна од првих дужности та је: да буди „патриотичну“ свест у свим круговима, у које доспе. При томе му мора бити поглавита циљ, да своје назоре успостави у таким круговима. То ће понајбоље учинити, ако непрестано буде говорио: да се ваља ослонити у свему на благонаклоност мађарске владе, и само оно чинио, што она жели, и онако мислио, како је њој по вољи, јерона ради око тога, да Мађарска буде још славнија и већа, да јој се границе пружају и преко „глобуса,“ а то је једино кадро условити срећу сваког појединог грађана њеног.

по 80—100 ф. а. вр. долазећи у конзисторије — одборе и епархијске скупове, а исто тако зна он ценити и уваживати и то жртвовање световњака, који исто као и свештеници свој новац и време арче и тлаче, само да своме народу користе, пак кад још к томе узмете у рачун, како их још овде у Карловцима по неки бадаваџије пурђер туркоси и православњаци паки нека господа у двору гледе онда морате то сравнити, са оним пожртвовањем, које браћа Босњаци идући на скуп епархиски у Сарајево подносе; — но о свему скорим више.

Идућа је седница конзисторије 15. маја, а административног одбора 30 маја. Прије неких дана вераосе овуда по Карловцима православњак неки Никола Ковачевић, који је на оној латинској погрдници на народ у реду жупника као подписан, пак по свом обичају грди народњаке, те ћу вам можда скорим коју о њему рећи да га бар боље познамо — администратор још није дошао.

Мразје овде и у околини врло незнатну штету учинио; ми овде чујемо да је некадашњи „ренар“ и православњак, неки полунемеш Ђорђе Рајковић изслужени учитељ, који је ради свога сасма моралнога живота у Бреденберг доспео, те се и овде за њега просило да се и грани сада — преузео Турски народ, — те под три звездице напада и поштене људе а ми велимо, гладан је, а пословица наша вели: „пси лају, ветар носи.“ —

А. У Сурдуку 1. Маја. Извините, што вам досађујем, али сам принуђен, да изнесем мало на суд јавнога мнења наше зло, неби ли се што поправило. По науци христовој имају наши учитељи задаћу и дужност, да народ уче, а не да га муче, јербо кад сами признају да га немогу сачувати својим молитвама и вршењем својих механичких дужности, од леда — од суше — од сувишне воде — кише и поплаве — зле годинице неродице — беде — зла — болештине и сваке невоље, то га по дужности морају обавестити, научити и упутити да се и сам постара, да прибављеним знањем — науком, познавањем природни закона и поштеним радом сам делом од нечега споменутога сасвим, делом од посљедица сачува; Зато су народи држећи да ћеду они своје дужности као учитељи од разлога људства савестно вршити, — на то пристали, — да њима осигурају хљеб насушни, да 6 дана раде и њих плаћају и издржавају, да они радити неморају, него да 6 дана уче науку и проучавају народ и његове потребе, пак 7. дан да казују, уче и обавешћују народ, те да тако обавештен и просвећен народ буде срећан — задовољан — тада онда веселим срцем пропоје у славу бога живога, а да народ рекне: и овакови нам подобајут свећеници и апостоли православне вере.

Али на наш већи јад ми Сурдучани у варадинској пуковнији неможемо то за нашег попа Стев. Сечанскога рећи, јер ми немамо у њему свештеника, који би нас, као што рекосмо, учио, као браћу и децу — ми немамо пастира као што се он радо казива, него имамо — најемника или боље рећи, лисца — курјака, који се са својим стадом непрестано тужи, парничи и у упропашћује имамо попа, који хоће да не радећи попује и господује — благује и левентује; јест који ради своје користи и свога господства иде и против вероисповедних школа, дакле вере православне, и ради за комуналне школе. Ми смо се против овога православњака тужили конзисторији небројено пута, а напоследку у Јануару ове године и самом судбеном столу у Земуну, где смо навели и то како он оне ствари, које нама за свето поштовање натурује као котлић од светења водице, употребљава за појење коња и т. д. Овај наш несносни поп већ је више од 20 година код нас и наша је парохија после голубиначке понајбоља у Срему. Он се обогатио, а ми пропадамо и морално и материјално, ево вам за доказ наводим речи адв. Ивића у Земуну — који је при одбрани једног Сурдучанина, који је због коње крадства јавно осуђен, рекао: „Моја је задаћа врло тешка, јер овај је оптужени Сурдучанин, а они су у тако хрђавом гласу, да само кад споменем, да је Сурдучанин, онда већ јавно мњење пресуди верују, да је он зло и учинио“. — Које на жалост морам потврдити, да је истина, да смо постали страшило поштења, а ту је највећа кривица попова, живећи непрестано са општином у свађи и раздору, а особито од пазувачке вранголубије конзисторије, тако рећи помамио се; — са општином у раздору — све некуд тумара час у Земун — час у Банат — час у Грегетег — Нови Сад и Карловце, вели Анђелићу, — не што можда подноси, општини прети, да ће он њима показати, да ће се народом донешен — церем потврђен решкрипт од 1868. године са свим осталим посљедицама уништити, јербо вели: — „ја сам до решкрипта имао прихода фор. а. вр. три хиљаде, а сада имам само шест стотина и сесију, то боље па макар се потурчио, — са 3000 ф., па докле нас је дотерао, а не заслужује ни ову 1000 ф., јер да му дате сто хиљада форинти, он ће таки остати, јербо „што дикла навикла“. — Но да сада између прочих изнесем још једно његово дело управљено против опстанка вероисповедних школа, а сотим против вере православне, јербо комунални учитељи нити ће певати у цркви, нити ће децу у православној вери одгајати, између прочих тужба ево извода из једне, коју је „Бецирекс-Амт-у“ у Пазово послао против наших чиститих људи, а особито против председника општине Петра Костића, трговца, кога неименује, — али га прстом показује и бецирку његово име на уво шапуће — ево тога извода.

Број 52.

Школ. надзорништво, (ортс. шулрат,) у Сурдуку 31. (19.) јулија 1872.

На сл. ц. кр. срез у Пазуви.

Ортс-шулрату за решавање више припослани предмета од сл. среза, — још до данас никаква послуха недаде одвашњи подкнез Савић и кмет Бедов, шта више позвани на саветовање у име кнеза, кога замењују, по дужности одговарају, да њима то није брига и да они у засједање неће доћи. — Исто и изабрани члан Раваило Војводић одказује на свагда приседништво школског саветника, јер више пути позван, одрицао је чланство на свагда, повод овом растројству овдашњег школског савета би ће журналистика новосадска, којом се служи овдашњи један саветник, који је и при изјашњењу за комуналне, или конфесионалне школе превагу учинио, те је савет општински склоњен већ на комуналне чисто изјашњене двоструко од себе изражење писмено дао, т. ј. да ако морају перцент платити, они су за комуналне, неморају ли, они су за конфесионалне учионе. — Овакови у општини интриганти наводе саветовањем својим прост пук најнечистијој сврси да паче повода подају простом пуку делом непокорности постојећим властима показивати, а овај факт све ове овдање школске неуредности сведочи, јер се налози предпостављене власти у призрењу учионог унапређења неврше. —

Настојећим изјасњењем жели овдашње школско надзорништво и моли, да се овакова неспособна и интриганска лица у представништву општинском наодећасе измену и другима ваљанијима, покорнијма и за школу и школско веће, као и председништво способнијима замену, како би барем будуће школске године уредна наука школска и полажење деце вољније одпочети се могло.

Стеф. Сечански с. р.
свеш. и мест. школ. надзорник.

Морам споменути, даје он једини сам вранголуб у селу — тај „Ортсшулрат“, и нико више. Ево видите, одкуда се гомила код власти чињење наших људи и разоравање наших животних установа. Јадни православњаци и пророци, — којих више у нашој околини има, идете против народа, који вас рани и од зла брани, за који треба да чините а не да га власти опадате и да га помућујете одношаје између власти и народа лажним пањкањем. — Журналистика вам је крива, — што за 20 година нисте у љубави са народом живили и поштовања стекли; та ова журналистика није онда ни била, пак ипак сте се од народа оделили, осветите се, јер што даље тако остајете, све за вас горе, јер само док се наше од вас замућено стање разбистри, наш ће народ сам настојати, да се подигне, а наши јуначни Сурдучани настануће око подизања имаовине школа и учитеља, подизање јавне књижнице и шиљања деце у школу, те ће скинути окуљачу, која им је на јавном суду у Земуну у очи пљунула, и која највише на пророка нашег пада.

У Вуковару 2. маја 1873. Код нас боме зло и наопако; лане је било зло, али ове године бити ће трипут горе, јер нас је већ ових дана офурио јеки мраз, који је винограде и воћњаке, а тако исто и са кишом туча знатно оштетила. А и била је ових дана зима као у божићно време, пак и та је већ зима сама собом не мало штете нанела, јер је жито већ зачело класати, а воће је у најлепшем цвету. Ми се питамо, није ли то збиља праведна казна за свакојаку изопаченост, која се међу нама увреживла. ? —

Још и друго зло имам вам јавити. Једна за другом навалише на нашу варошицу пошастне болести, које још ни сада нису посвема престале. већ нам како нашу драгу дечицу тако и овдашње становнике немилице кињу. Прва је колера, angina diftheritis а напоком појависе скрлет. Само од школске деце поумирало је по доста од нове године и то понајбољих ученика, а то исто у читавој нашој варошици као и у околици по селима поумирало је од новог лета ако кажемн најмање: 97 душа. И уза сву ту голему несрећу неима нам ни од куда помоћи, а најмање лечничке, јер код толики лечника, што их имамо, који би што требали да знаду — ниједан немари за нашу беду. — Имамо у ту сврху и неки „здравствени одбор“ склопљен, ко му је председник г: Д. М. жуп. подбиљежник. — Исти господин штампао је ових дана на овдашње становништво управљену прокламацију или боље рећи упуство, како треба да се време то почаст нам народ чува, те да умерено живи; но на жалост приметити нам је овде гледе тога упутства нешто, што је сасвим противно здрављу нашега народа; у том упуству је г. Д. М. једну премису тако изопачио, да умјесто да наш народ живи за време те пошасти у највећој чистоти, уредности, умерености у јелу и пићу и т. д, — извлази смисао те премисе баш напротив, то јест: да живи у нечистоћи — каљугини, неуредности, у пијанству и т. д. Г. М. опомињемо, да у будуће пре него што ће „своја упутства“ народу да обелодањује, и њега у тому погледу подучавати, како да се равна при овакој беди — добро и предострожно иста његова упутствија проучи, те истом надом посаветована са свима овдашњим лечницима — не да их међу овдашњим обћинство штампане пораздељује јер овако радећи изгуби ће „здравствени одбор“ код нашег народа посвема поверење. —

У овдашњем котару налази се неки фрастер Шмирер, који се од места до места возика, те свагди потписује, колико их је где болестних, колико их је помрло и колико оздравило, па готов посао томе мудријашу, како ће наиме што лепше накитити извештај за своју високу господу, а бедни народ нека полак тога премудрога и добро плаћеногa извештаја без помоћи погиба. Пак реците да немамо право кад кличемо: „Extra Sirmium non est wita, et si est wita, non est ita!“ —

НОВИ САД, 8. Маја. У недељу је освећен споменик, који је коло другова и пријатеља подигло своме другу и пријатељу Иси Давидовцу, капетану. На гроб су изишли осим породице Исине, више другова и пријатеља његови, и пријатељи његовог сина Милана из гимназије српске. Чин освећења је обавио г. прота Захарић, из пријатељства према покојнику, и цели, на чему буди му срдачна хвала! Гимназијсте су појали при чину освећења.

Споменику је надпис: „Иси Давидовцу, шајкашком капетану, народном војнику саборском посланику, честитом Србину, начелном пријатељу, искреном другу спомен од другова и пријатеља, рођен 11. Августа 1823., а преминуо 16. Августа 1870. године.“

Споменик је од сивог гранитског мермера, стао је 190 фор. а. вр., осим постоља, и среза; на споменик је скупљено 237 ф. 75 н., осим интереса у новосадској бачко-бодрошкој банци; што претече, уручило се удовици покојниковој, да за ограду употреби. —

— Данас саобштавамо допис из Шида, и то онога истог, кога је име фалично злоупотребљено било у 48. бр. „Заставе“. Ми смо примањем оног дописа показали, да не бива из наваде, ако се што против које личности штампа, него да смо готови обрану, правдање, или објашњење примити, које се на чињеницама, а не на грдњама оснива, а нарочито, ако оно од познати и поуздани начелни пријатења долази. Је ли пак г. Г. Новановићу с онаком обраном поможено, која је *подметута*, то нека он сам суди, а ми смо наредили, каго ће мо се сачувати од подобне обмане други пут.

— На бечкој берзи био је у среди овог месеца велики потрес. Једно стотина њи оглашени су за „инсолвенте“, који нису своје обвезе одржати могли, међу њима и једна банка. Што ко на берзи дугује, зато му нема суда, него само га избришу из књиге берзе, и несме више на берзу долазити. То брисање огласи се звонцетом. Речени дан звонце је непрестано звонило. Тај се дан убио неки Бе-ман Карл, 22 године млад. —

— Из Шајкашке нам јављају, како злогуки Раја обилази наше школе, и то као *комуналне*. У Мошорину гони власт новога учитеља, да поднесе своје сведоџбе, да га они потврде. Или црквене општине, или учитељи сами ваља у таком случају да се одма обрате на своју школску власт, на епархијски школски одбор, да он лека потражи.—

— Читамо у „Обзору:“ „Од неколико дана виђају се у Загребу два страна господина, којима не знамо имена, али толико поуздано знамо, да су људи од бечке „Англо-Аустријске банке“, који би хтели добити у зајам *један милион* фор. од новаца, што су добивени од крајишких шума, и који се имају дати под интерес, докле се не употребе на *инвестирања*. Знајући, да мешовита комисија већа, како да се новац уложи, дотрчали су у Загреб, можда не без препоруке какве ексцеленције, да си осигурају споменуту знатну суму новаца. Но како нису нашли овде генерала Молинарија, под чијом одговорношћу се у смислу §. 9. царске наредбе од 14. марта т. г. овај новац узајмљује, то чекају на његов повратак.“

Еле бечки богаташи, пошто су са швиндлом на бечкој берзи дошли да траже помоћи у граничара, за кога немају другог имена доли *просјак и дељак*. Надамо се, да ће им се показати пут, откуда су дошли!

* — Камо је овдашње „српско друштво за радиност“ укинуто, саста ће се *чланови српске читаонице* у недељу 13 (25) маја ов. год. на састанак, да се читаоница, која је досад спојна ебила с друштвом радиности, опет звсебно васпостави.

НОВИЈЕ.

— У недељу се овде прочуло, да је у Петроварадин стигла телеграфска вест, да је *папа* умро.

— Из Загреба јављају, да су одлуке одбора за инвентирање граничарских шума добиле највишу краљевску потврду.

— У Инглеској, у вароши Бирминкему, држали су ових дана инглески републиканци конференцију у којој су закључили, да инглеска републиканска странка ради свим силама, да се успостави републикански владавински облик, и да се од најжурнији предмет реши — предмет одцеплења цркве од државе, и предмет укинућа заостатка најстаријег феудализма, господске куће.

— Из Француске јављају, да је Тјер поводом претежне већине, коју је радикална странка при последњим изборима задобила, закључио, да ће коначно проглашење републике скупштини предложити. То ће нарочно зато чинити, да левицу за нови изборни закон задобије. —

— Из Рима јављају, да све нова и нова војска долази, која би морала све опасности отклонити, које би се приликом гласања о поповским законима и наступајуће катастрофе у Ватикану породити могле.

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

— **Нови Сад**. Ове недеље имадосмо годишњи вашар. Света на вашару доста, али пазара врло слаба. Знамените је, да су се овог вашара највише Чивути за коње јагмили. Неки ђаво лежи у торби; Није бадава Бисмарк на далеки север потегао, Но идемо, да видимо. — Међутим и ове недеље беше нарочно у житу врло слаб промет. Из Пеште јављају да слабијег довоза, а још пабавијег нуђења никад у житу, није било.

Пшеница за септ. окт. 5 ф. 70—72 н.
Кукуруз за мај јуни 3 ф. 48—49 н.
Зоб за мај јуни 1 ф. 69—70 н. за септ. окт. 1 ф. 65—66 н.
Брашно врло слабо.

Мени не иде некако од руке, да у облику научне дефиниције изложим све дужности, које „патриота“ човек мора обављати. За то ћу пећи у поједине случајеве, па отуда нек сваки себи сам ствара дефиницију свију дужности скупа.

Ако ниси по рођењу „зелен,“ него на прилику „жут,“ а хоћеш, да заслужиш име па још и награду какву као „патријота“, то узми на своја леђа што веће бреме „патриотични“ дужности. Главно је при томе, да што мање сопственог уверења задржиш, а што више да се даш употребљавати за оруђе оних, којима је велика власт у рукама с једне стране, с друге пак да допустиш, да од тебе начине своју сиграчку они, који властодржцима служе и клањају. Тим начином отворићеш пут својој „патријотској“ каријери. Н. пр., ако си оскудан на способностима умним, а ипак би мало из материјални обзира, мало из сујете и частољубља хтео какву маснију службицу, а ти буди најпре *пекар*, (сад било то у Бији, Суботици, или на другом месту — свеједно), пак после се изгуби у жагору, да искочиш гдегод као кандидат очевидне мањине у месту, где мањина хоће да свог кандидата протури н. пр. за градоначелника. Очевидно је да ћеш у такој прилици буктирати, срамно пропасти заједно са својом странком, која хоће да успостави неправду над правдом и безакоње над законом — али тебе не треба то да тушира. То је „патриотично“ и теби као осведоченом „патриоти“ још из шегртског доба лежи у дужности, да се жртвујеш подсмеху. Ти се пусти и опет и у свакој прилици да те твоја странка кандидује и да с тобом пропадне. Док се то периодично буктирање, то пропадање понавља, дотле мимогред можеш бити у којој штедионици благајник, тајник, управитељ или тако што год. Већ твоја странка мораће наћи ма што, чиме ће ти платити поштено име, с којим се она игра по пратини. Кад доспеш од штедионички послова, напиши по који извештај министру унутрашњих дела о политичној ситуацији у вароши, у којој живиш, и о мишлењу околине. Како већ сам пишеш, јасно је да ти стоји на вољу и како ћеш писати, а кад је тај случај, — онда као „патриота“ ваља да поступиш врло мудро. Пиши да та варош стоји на вулкану револуције заједно са околином и да ће ерупција морати наступити, ако јој влада не стави на чело човека, који ће бити кадар водом своје мудрости угасити пламен опасности, који у том вулкану букти. Али то тако треба да извијеш, како би изгледало да онај човек, ког влада у томе времену, док ти те ствари пишеш, држи на челу вароши, није личност, која би могла одговорити на томе месту владиним жељама и препречити очиту опасност, па онда удеси тако, да се преставиш сам, као једини згодан спаситељ.

Ако тако урадиш, (а како рука руку пере, помагаће ти и твоја „странка“, ако ни зашто друго, оно да јој се скинеш с врата из штедионице с једне стране, с друге пак да себе оснажи и потпором државне власти), можеш се и успеху надати. Влада ће доћи до уверења, да си велики „патриота“, јер није заборавила твоје многократно несретно кандидовање и последице тога, и ти можеш постати каквим варошким жупаном, или тако што у оним варошима, које су назидане на вулкану ма и од песка.

У томе ће, ма било и под дубоку јесен твог живота, наступити какво пролеће, јер се ово враћа сваке три четврти године, као што ти је познато. Пролећа су често кишовито доба, па у једном таком може пасти и пљусак ордена, у којој прилици можеш ти ипак проћи на суво. Тебе пак то не треба да јако заболе, једно зато, што си човек на оној тачци, са које можеш певати песму: „постиго сам моје цељи, надежда се мени бели“, — а друго и за то, што се може десити, да у вароши живи гомила какви „патриотски госпођа“, које ће те утешити. Кад краљ неће да уважи заслуге, које си ти као „патриота“ њему и отачбини учинио, буктирајући толико пута као кандидат, уважиће „патријотичне госпође“.

И оне ће се онда одлучити од „непатриотични“, и саставиће једну сјајну депутацију. И та сјајна депутација доћи ће, да ти накнади капљу из орденске кише, која те је случајно мимоишла, јер краљ није кадар схватити и оценити твоје велике заслуге као госпођа „патриоткиња“ *Вајнбергерка*, и она ће те поздравити у име депутације „патриотични госпођа“ (ако и не мађарским језиком), и ти ћеш бити увенчан место орденом — *бокалом*!

Бокал је представник моралне награде, коју ти „патријотизам“ доноси; материјалну си добио већ при аванцаменту. За орденом не треба да ти је ни мало жао. Да си га добио, не би можда доживио демонштрацију „патриотични госпођа“ против краља и владе, што је врло леп призор; изравнао би се са раваничким витез-игуманом, који је тек полак „патриота“, а није никад ни кандидован нигде, а камо ли буктирао, дакле ни толико заслуга нема за краља и отачбину, колико ти — а најпосле, не би имао ни — бокала.

Бокал, бокал, то мора бити општи символ модерног „патриотизма“ у Угарској. Теците „патриоте“ и натичите се у заслугама, јер вас чекају — бокали.

Драги читаоче: Зар те не вуче срце у „патриоте.“?!

Родољуб.

ДОЛАЗИ ДОДАТАК.

Додатак броју 54. „Заставе.“

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Потписани Срби и грађани Ст. Арадски признајући љубав, коју је пречасни г. архимандрит бездински Теофан Живковић овдашњем грађанству указао — изјављују му овим најусрднију благодарност, што је усљед позива неколицине арадски грађана у Арад дошао — и код нас ређе виђеном, а жељеном свечаношћу, први дан васкрсења богослужење украсио, наиме пак што је незаборављеним словом својим цртајући живим бојама очевидно наше материјално опадање, не само истинском стању нашем израза дао, већ уједно сваког слушаоца убедио, да ћемо само уједињеном умном, моралном и материјалном снагом убитачне разнолике утицаје за вавек мушки од себе одбити моћи. Евала му на проповеди!

Уједно не пропуштамо изразити нашу жељу, да нам преч. г. архимандрит чешће у походе дође и лепим проповедима својим мишљење, које народ у погледу способности нашег свештенства обично свугде имаде — нами на утеху — у нечем измени.

У Араду о ђурђеву дну 1873.

Миша Телечанин, скупштинар, Сава Лазар, скупштинар, Макса Драгић скупштинар, Јован Животић скупштинар, Јова Грујић; Тоша Василевић, скупштинар, Стеван Петровић, грађ. Душан Алексић грађ. Пулио Гаврa Јанковић, Арса ђермек скуп. ђорђе Вујић свр. богослов и садашњи грађанин, Јован Богдановић скупштинар, Петар Јовановић.

(Пријатељима за љубав пуштамо ово у лист. Иначе примећавамо, да није доста лепо проповедати, него да ваља и примером предодити. Ко говори о уједињењу умне, материјалне и моралне снаге, као средству народног спасења, тој не као члан 70-петорице није ваљало да се дели од 70-двојце, а још мање да у невреме по Пешти мути. Ваљало би да будемо опрезнији, па да за једну „лепу реч“ непревиђамо дела, која другчије казати треба него — једном предиком, као да није очевидно, куд се циља тим „украшивањем васкресења“ кад је одзвонило октројисаном конгресу! Дакле ћемо бити тако безазлени? У.)

ПРИПОСЛАНА.

Нови Сад. 1. маја. Код свију новчани завода обичај постоји, да управа седницу главне скупштине у јавним листовима саопшти, да би и они деничари, који немогоше учествовати, дознати могли, како је главна скупштина одборски извештај годишњег рада примила и има ли какове промене штатута.

Управа наше бачке банке не нађе за вредно до данас ни једне речице о држаној седници $^{3}/_{15}$. априла на јавност изнети, али сигурно знаде и зашто, но нама је до јавног мњења стало, да видимо, може ли се поступак наше управе одобрити, и зато долазимо да течај седнице на јавност изнесемо.

За $^{3}/_{15}$. април сазвана главна скупштина прве бачке банке држана је у новој позоришној дворани, на којој са стране врло мало деничара присутни беху. Управа чујући, да ће се више питања јавно на њу ставити, на која би тешко одговорити могла, постарала се за времена, да себи већину осигура, преписујући деонице кад је и коме је хтела, почем познате противнике њени начела одбијаше, а своје пријатеље још последњи дан на улагање деоница позиваше, макар да је по статуту незаконито. Почем председник скупштину отвори, и прочита се извештај годишњег рада, узме реч изабрани члан комисије за прегледање годишњег рада, и изјави да је желио уверити се о разнесеним по вароши гласовима, да поједини чланови управе неограничен кредит, како на менице, тако и на улоге разни папира (Effekten) код завода уживају, јер таков поступак може по завод зле последице имати, изјави главној скупштини да извештај годишњег рада неможе примити, почем управа на захтавање при ревизији поискане поједине књиге није му хтела издати, да би у корист завода предречене разнесене гласове, ако су неистинити, опорећи могао; на ту изјаву одпочне се жетока дебата, у којој учествоваше и против поступка управе говорише Ђ. Стефановић, Илић, др. Јојкић, Јефтић. др. Милетић, др. Павловић, и у нечем Лангхофер. Управа само са једним деничарем Николом Стајићем бранила је свој поступак, поричући ревизионом одбору право на прегледање књига, ком да је задатак само састављену биланцију по цифрама, избачену суму са књигама сравнити, никако пак таке тајне рада прегледати, и појединим дотичним особама шкодити.

После тога буду од стране више деничара на управу следећа питања стављена.

1. По ком је параграфу штатута смела управа на штету завода деничара кно поклон дати првом бившем секретару, кад је из завода иступио, ф. 1000., другом после једномесечног суделовања у заводу ф. 300; и зашто је иступио?

2. Зашто није годину дана упражњено место секретара досад попунила: и како је могао подпредседник и секретар у једној истој особи пр дстављен бити, и како се могло њему 7 процената од добитка без дозволе главне скупштине дати?

3. Зашто је при оснивању радње са раном од два за тај рад у дирекцију узета члана положена свота од 10000. ф. кауције за осигурање сваке могуће штете, истима натраг повратила, пре него што је тај рад окончан и рачун састављен, а сада по чувењу на том послу 20000 ф. завод штете сносити мора, и зашто управа неће главној скупштини о том раду тачан рачун и извештај да поднесе, него у свом извештају у кратко признаје, да је радњу са раном са жртвом коначно напустити морала?

На сва ова стављена питања незаконитог рада, која су позната била, није управа ни на једно одговорити могла, већ уверена о својој присутној већини, пређе на дневни ред.

На дневном реду беше предлог управе за промену штатута.

Ко је наведене разлоге од управе штампане до руке добио и прочитао, могао се уверити, да су пуни неосновани фраза, и да из свију промену предложени параграфа штатута, извирује корист деничара; ми ћемо само важније навести.

§. 3. Сада гласи: За завод подписује председник или подпредседник са једним чланом дирекције.

§. 28. Додатак нов: Чланови надзорништва за извршбу своје дужности добијају свагда при суделовању једну презенц-марку.

§. $29^{1}/_{2}$ нов: Сву радњу, и од дирекције у смислу штатута донешене закључке одправља и извршује подпредседник са суделовањем председника и дневног дејствујућег директора, на које се и цензура меница банке приноси.

§. 46. Сада гласи: Председник, подпредседник и дневни дејствујући директори добијају за свој трудољубиви рад од годишњег чистог добитка тантијеме од 10 процената, а осим тога чланови дирекције добивају при извршби своје дужности (изузимајући дирекциони седница) једну презенц-марку, који ће износ главна скупштина од 3 до 3 године определити (сада износи једна презенц-марка пет форинти).

Кад су се ови наведени и још други незнатнији параграфи за промену штатута саслушали, поведе се о основима промене главна дебата, и више деничара говорише против промене, коју само чланови управе бранише; кад се пак гласању приступи, председник изјави, да се гласање тич примања, или непримања свију предложени тачака ђутуре, на што присутни 22 члана, представљајући на скупштини *136 гласова*, а имајући 264 акције, уложивши протест, иступе из седнице.

Као што се предвидило, остали чланови са управом приме предложене параграфе за промену штатута даље ђутуре, после тога усвоје по предлогу управе вредност презенцмарке од 5 форинти, обаве избор коцком извучени и упражњени места од 2 директора и једног надзорника за директоре; изаберу коцком иступившег надзорника, и једног директора а за надзорника пре две године иступившег директора. После извештаја ревизијоног одбора донесе предлог један стран кречарско-фабрички књиговођа, који је онај дан милошћу управе као акционар и то од 10 комада, са 10 гласова фунгирао, да скупштина управи за њено трудољубиво руковање и поспешни резултат прихода од 7 ф. дивиденде по акцији, благодарност и поверење изрази и у записник стави, што буде ћутећки усвојено. Како чујемо, перовођа заборавно је протест иступивша 22 члана уложени у записник ставити, за који поступак самовоље питаћемо на идућој главној скупштини.

Кад смо предузели ово неколико редака написати, и јавности предати, није нам намера била заводу поверење побијати, на против баш желимо у корист завода и свију деничара оно старо, при оснивању поклоњено поверење повратити, што ће бити само тако можно, ако и остали на страни станујући деничари са овдашњим у сугласу буду, и на доидућој главној скупштини садању фамилијарну династичку управу мало прорешетају учињене, у корист поједини промене штатута оборе, и нове по све деничаре поспешне донесу. Ако ћемо и даље скрштеним рукама гледати, како се поједине банкарске радње овде оснивају протекцијом шогоршага, па онда у Беч селе, и данас овде јефтиније на уложене папире 40 до 50000 фор. добијају, него у мајдан Бечу, онда је лако поњати, зашто до сада у години више пута по два и три месеца цензуре није било, бољег сведочанства себичности и самовоље од наше управе нетребамо, макар да нам у књиге погледати недаду, него кад сравнимо поднешени извештај биланције стања банкиног од 31. децембра 1872. туђемо наћи имаовину (Activa,) свега 365 меница у вредности 409.090 ф. 54 н. предујам на папире (Effecten) 51.815. ф. 50 н. дужници на уложене папире 479.298. ф. 51 н. Из тога се види како се код нас култивира радња на ескомт меница, а како на папире, почем је од нашег рођеног у деницама и улозима уложеног новца више издато на папире, него на менице и то са 122.024. ф. више. Тај поступак сведочи, да поједини сав новац на своје цели употребљују, почем други на менице са три подписа ни 4. 500 ф. добити немогу.

То је било пре, а шта ће бити сада, кад управа цензуру укиде, и цео рад екзекутив-комите одправља, то јест председник, подпредседник и један директор завод у руке узеше. Њино суверенство већ се опажа, како срч на појединим њима непокорним члановима излиивају, које ћемо за сада прећутати, док не покупимо више примерака.

Љуб. Стефановић, Јован Пантелић, Коста Павловић (табаков), **Лазар Кнежевић, Петар Илић, Стеван Јефтић.**

ИЗЈАВА ИЗ ВРШЦА НА ДОПИС У 46. БРОЈУ. „ЗАСТ.“

Г. Г. учитељи из Вршца Стева Марјановић, Јоца Пацдука, Сима Бакић, Никола Илкић, Милош Велић, Емил Стефановић, Јован Бакић, Миша Стојановић и Милан Бакић, послаше нам изјаву на допис у бр. 46. из Вршца, у ком се рекло: „да су подло изневерили народну школу, и петорицу учитеља.“

Нисмо у стању саопштити изјаву у обширности, једно што је сувише дуга, скоро табак, а друго и због тога, што је пуна израза, каквима у обште, а нарочито противу нашег редовног дописника неможемо у нашем листу места дати. Ако се дописник у чему, особито у ономе, што по чувењу саобшти, омане, и тиме обрани, или правдању основног повода даде, то још не даје дотичнима право, да га по вољи грде, нити нама налаже дужност, да на једанпут примамо по десетак речи таке са грдњом скопчане обране.

Међутим ми ћемо саобштити нека места из изјаве, која садржавају обрану.

Изјава споменув, како у Вршцу није ни било школског одбора, да је пре две године бивша скупштина изабрала школски одсек, али се о реду истога ништа чуло није; да је бивша скупштина још 22. Нов. п. г. изабрала одбор од 9 лица, али да се овај није ни конституисао био, наставља овако:

Када дакле школског одбора у самој ствари ни било није, одкуда да се онда можемо позивати на ону власт, које нема? Дописник назва нас издајицима школе, што смо само једним посве невиним чином као званичници одређену нам и потврђену власт признали, нехтевши се налогу и заповести противити, и себе на коцку излагати.

Учитељи после два дана, када оно Мајтењи распушти скупштину, позвани беху од бившег привременог управитеља др. Милосављевића у конференцију, у којој су уједно закључили, како да се понашају том приликом, ако им се од новонаименованог црквено-школског заступства, односно школе, какав налог достави. И сви учитељи на броју 15 лепо се споразумеше и закључаше, да се солидарности придржавају и то на овај начин. Ако би налог дошао од црквено-школског заступства, то да се кораци на вишу власт — епархијски школски одбор — учине, и овај упита, шта нам ваља чинити; дође ли пак налог какав у погледу том од Ђ. Високопреосвећенства, као президента свију епархијских одбора, то да се имамо томе налогу безусловно покорити, јер држасмо, и данас држимо, да је то коректно, и да у том случају свака одговорност са нас одпада, јер је Ђ. Високопреосвећенство као президент решио и одговорност на се узео. — И ово се утврди у учитељској конференцији, па шта више и сам бивши привремени управитељ др. Милосављевић изрично рече, да се ми никако несмемо опасности излагати и да добро промислимо, како да се том приликом владамо. Утврди се дакле тако, и пошто је то тако утврђено, зашто се нису и остали опет учитељи (односно шест) солидарности придржавали? И ко је кога изневерио, ми њих, или они нас? Сасвим логичан одговор је, да су они нас изневерили, јер они створише без нас неки други план.

Ми пак са наше стране јавно очитујемо, да смо свагда народњаци били, не само именом, него и делом, да смо своју народну школу увек љубили и бранили, да ћемо је увек истом мером љубити и бранити, да ћемо народњачка начела свагда исповедати, и то не под образином, него као и досада — јавно.

У Вршцу 25. Априла 1873.

АРАДСКОМ ДОПИСНИКУ „ТУРСКОГ НАРОДА,“ г. М. Ј.

У 31. броју „Турског Народа“ има један допис из Ст. Бечеја, у ком писац дистог, Милош Јоцић „адвокат и представник ст. бечејски,“ против мене. као писца дописа из Аде, у 43. броју „Заставе“ штампаног, на најподлији начин устаје, што би му ја све на дару одбио; но пошто исти дописник хтеде како речи и смисао мог дописа сасвим неистинито тумачити, тако и своје дволично понашање приликом окружне седнице, која је у Ади у патронатској ствари држана, пред својом турском саобраћом као коректно и по нас спасоносно да представи, најпосле да и једног члана, ког сам ја са признањем у допису мом споменуо, као удворицу Мађара оцрни, то држим да сам дужан у хатар истини, овим путем једанпут за свагда да му одговорим.

У мом допису стоји, да је г. Јаблонски за окружног бележника изабран, но пошто се у смислу самог устава записник окружних седница има и на српском језику водити, а г. Ј. српски у тој мери незна, да би могао сам и српски записник водити, то Срби зажеле и српског бележника, те кандидујући г. С. Каракашевића, који при гласању 2 гласа мање добије, усљед чега и дужност вођења српског записника на г. Јаблановском остане. О бележнику ad hoc, каквог дописник мом допису подмеће, не беше речи. Што је г. Каракашевић пропао, приповеда даље дописник, „може сам себи приписати, што није више гласова од стране иноплеменика за своје њима досада у многоме обзиру велике и верне учињене услуге набавио!!“ А зашто није дописник навео ма и једну од тих „великих и верних услуга“, а то је требао да учини, ако жели да му ко верује, ал зна он да у „турском“ табору нетреба доказа, доста је ако се баци блатом на оно, што други свет цени и уважава. У целом допису нема ништа истинитог, дописник се труди да истинитост мог дописа обори, али то не чини разлозима и доказима, него опадањем личности моје „и дружине ми“, — о којој ја ништа незнам — и овај последњи начин испао му је сасвим — пиљарски за руком.

Што се питања патронатског тиче, о ком дописник вели, „да ми из основа познато није“, одговарам му, да у том питању најмање од њега информације требам, а то тим мање, што „моје и дружине ми“ познавање тог питања беше истоветно са познавањем и свађањем осталих, из 8 потиских општина изасланих Срба, а што се оно у опште и у појединостима разликује од дописниковог, односно дописнику наметнутог бендиног et consortes познавања, то мислим, да нисам „ја и дружина ми“ криви. Ако је пак дописник тако наиван, да о себи мисли, да је pars minor т. ј. он pars sanior, онда опет нисам ја крив, ако га Срби из осам потиских села сажаљевају!

Ја у мом допису нити сам замерао, нити сада замерам, што су се ст. бечејски заступници својих инштрукција придржавали, јер то су морали радити, чим су се представништва примили; али сам замерао, што су се као Срби, интересу српском сасвим противних инштрукција примили, а то су тим мање требали чинити, што су зажеље наше знали, које су диштриктски становници из 8 општина преко својих изасланика на молској конференцији доста у напред јавности предали, а дописник да ипак свој поступак оправда, вели, „нисмо ми криви, што општина у нама поверење има.“ Но за то сам слободан запитати: која је то општина, што вама своје поверење поклони? или прецизније да се изразим, ког племена и народности преставници изаслаше вас на скупштину у Аду? Ја сам рекао, да сте изасланици мађарске већине, и то нисте опорицали, а још мање опорекли, а кад сте изасланик мађ. већине, онда сте сасвим конзеквентно радили, кад сте у сваком питању против Срба били, што су пак њиови интереси нашим сасвим противни, и ваш рад овом приликом по Србе непријатељским крстити морам, томе мислим да нисам ја крив. Даље вели дописник, да ја бедим ст. бечејске изасланике, „да су из српске конференције изашли“. Ја не бедим, то је факт, а и сами сте у вашем допису таки мало ниже признали, а да тај ваш поступак оправдате, навађате за мотив, „да ви у конференцији, ако се таковом назвати може, од вишег, — та валда хтедосте рећи бендиног начела одступити нисте могли“. Дакле за то несмете у конференцију доћи, а питам вас сада, је ли бар когод то захтевао, је ли ко год и наспоменуо, даједан, или други изложеник од датих му упутстава одступи? Г. адвокат! видите какву безсмислицу изрекосте, де је разлог, да је лоћика? па ви још можете мени саветовати, да би боље било, да сам време, што сам у скупштини истрошио, на припрему предстојећи правнички испита, употребио“. Фала на савету, али од вас га нећу да примам, јер колко увиђам, чини ми се, да ни ви нисте ваше време баш најсавесније на изучавање правничких наука употребили, иначе неби могли горњу безмислицу, а сљедећи absurdum написати, де таки настављате: „изасланци ст. бечејски нису могли поред општинског упутства од горњег начела у конференцији, ако се таковом назвати може, одступити, а на скупу оном, где се позвани и непозвани скупе, као што је на такозваној срп. конференцији у Ади било, изаслани пуномоћници нису дужни саветовати се, почем треба да су господари независног свог мњења, а не лутке скупљене светине.“ Ја сам уверен, а и ви кад би хтели искрени бити, морали би признати, да од свега тога, што написасте, сами себи, ал баш ни речи неверујете, него хтедосте вашој турској сабраћи очи замазати, и све горње за узрок навести, зашто нехтедосте доћи на „совет нечестивих,“ а у ствари је ово: нисте смели, јер сте се и сами стидели, да сте као Срби примили онакових инштрукција, које су сасвим у опреци српској жељи и праведном зактеву. Рекао сам већ напред, да од бечејских изасланика нико ни захтевао није, да од својих инштрукција одступе, а најмање би то у конференцији непозвани покушали; што пак адвокат — дописник даље вели, „да изаслани пуномоћници нису дужни саветовати се, мислим да оваком тврђењу не треба коментара, и даје место читавог става просту паузу метуо, зацело би више што рекао, бар би сваког на размишљање и нехотице натерао. О дужности није ни говора било, али је било о споразумном раду, и на који начин, да Срби изасланици — у колико им инструкције допуштају — сложно један другог у том питању подпомажу, но пошто ви нисте имали воље, а нисте ни смели Србе подпомагати, то сте за најбоље нашли, из конференције се извући, јер „нисте дужни саветовати се.“ Сад би свако, па и ја изчекивао, да ће г. адвокат какав важан мотив навести, за што се није дужан саветовати, а он просто вели: „неће да буде лутка искупљене светине, јер, хоће да је господар свог независног мњена“. Ово не само да није никакав мотив, г. адвокат шта више могао би се неучтивошћу, да не рокнем чим другим крстити. Каква искупљена светина? Зар нисте видили, да у читаоници осим изасланих представника не беше више него 6—7 најодличнијих грађана, који се свагда са вама, како „по свом положају како материјалноме, тако и умном“ са вама мерити могу. И верујте, да сте у конференцији остали, те мњења ваши тако страшних „народњака саслушали, не би заиста у вашем допису о незнам какьим „народољубивим тежњама мојим и моје дружине“ бунцали. Нити ја имам какве дружине, нити сам као члан какав допис писао, него сам сасвим самостално своје индивидално мњење јавности предао, за које увек одговарам. Што је год у тој ствари рађено, рађено је без мене, а у име двадесет до 22 хиљаде српских становника, а што сте ви г. адвокату против свега тога радили, мислим, да нисам ја, а ни „дружина“ крива, но колко се мени чини, биће свему томе криво оно начело, ко је ваша сабраћа, „дружина Турског Народа „са вама заједно исповеда. Напоследку што дописник рече,“ да сам свој подли карактер још тако за рано показао“, одговирам му да сам још млад, а у свету има поштених људи, од којих ћу се моћи и добру научити, дакле и поправити, ал ко је још и у дописниковим годинама подал, тај се одсада као такак само усавршавати може.

У Пешти 16. маја п. р. 1873. **И. Станимировић,** правник.

ИЗЈАВА.

У Сасама 16. априла 1873. Многоштовани господине уредниче! Читајући а неки од нас као црквене општине и одбора чланови слушајући како неки дописници „Турског народа“ из Руме, Карловаца, из саске околине, а особито из Саса, нашег честитог свештеника г. Александра Јовановића (попу Шандора) ни крива ни дужна с највећим безобразлуком нападају и грде, а познавајући га не само ми, но и сва околина, изјављујемо, да је он прави по науци христовој пастир свог стада, а не „најемник,“ и добар отац и пријатељ наши села, а искрен брат и врли родољуб народа србског, коме напредак народа свога на срцу лежи, — исти у цркви и ван ове слогу и љубав препоручује. Мислили смо, нек ти безобразници лажу, кад немају памети ни поштења, а неуму заслугу честитих људи оценити. Г. А. Јовановића, (попу) Шандора) не само ми, но и на даље живећа наша браћа, као добра и поштена човека познају; но ту црквена општина Саска неможе отрпети на 17. и 19. бр. „Турског народа“ да ову „изјаву“ не изнесе на јавност ради поштења и истине, а с њом уједно као лажљиве дописнике пред целим србством не обелодани.

Тога ради наша црквена општина у својој седници закључи, ову изјаву у ваши омиљени лист „Заставу“ г. уредниче послати и вас умолити, да ово неколико редака уврстите, да цео народ србски дозна, да је све оно, што „Турски Народ“ против нашег честитог пароха г. А. Јовановић (попа) Шандора) изнесе, сама гола лаж, злоба, непоштење. У бр. 17. „Турског народа,“ где један од ти злокобни дописника грдећи попу Шандора нападе на св. савску славу и нашег доброг и ваљаног учитеља Миту Лукача, и вели: ми смо се договорили да га на јесен „Застави“ уступимо, да му се за штацију, побрине а ми вас питамо, ко сте ви једни, да с нашим учитељем располажете; ако он небуде добар, ми ћемо га и променути а валдасте и осетили да више поверења у нашој општини од вас има, и истоме дописнику „Турског народа“ велимо, да је од луда попа луда и молитва, као што проста србска пословица вели. —

У бр. 19. „Турског народа“ један од тих злобни дописника тако слага, да је сваки вршак безобразлука превазишао, јер рече да је г. А. Јовановић (поп Шандор) као председник црквени, новце црквене самовластно на овдашње поседиоце раздао, да је њи четворицу наговорио, да начелника, подначелника и бележника власти обтуже. И ово је лаж. Г. парох Јовановић, с договором црквене општине и одбора црквенијe новац на 59 од глади умирући фамилија раздао, за које доброчинство највећу похвалу заслужује. — Зна се, ко је општинске старешине тужио, јер неће се они ни од ови тужитеља лако опростити, јер су већ двојица, подначелник и бележник одпуштени. — Даље вели тај дописник, доћи те браћо свештеници у Саса и научите се од поп Шандора свакоме непоштењу, а ми опет велимо, дођите, и научите се од нашег г. пароха Јовановића сваком добру, за које ће вас ваша паства одликовати, као што ми њега одликујемо, и поштујемо, изузимајући неколико неваљалаца и српски одрода.

Ову „изјаву“ г. уредниче у атар истине и поштења написасмо, а с њом уједно позивамо дописнике „Турског Народа“ да нам њихова прљава имена на јавност за 14 дана изнесу; не учине ли: то су онда пред нами и целим српством изјвећи ниткови, хуље и лажљивци, које ћемо ми знати наћи, и њихова непоштена имена на јавност изнети; јер су нам већ од части прилично позната.

Из седнице црквене општине држане 15. априла 1873.

Од црквене општине опуномоћени чланови. Чланови црк. општине: Стеван Лукач, Стеван Коњевић, Ђура Рајановић Андрија Живковић, Петар Мазињанин, Петар Раилић, Никола Јеловац, Никола Јовановић, Павле Бранић, Симеон Михајловић, Никола Јањанин, Јован Товаришки, Танасија Радовановић, тутори, Д. Лукач имена подписатељ. Чланови црк. одбора: Сима Стојаковић, Тимотије Вукмирица, Глиша Обсеница, Васа Ђаниш, Манојло Јапошевић, Радован Постић, Георги Лукач.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

Сад је баш изишла из штампе књига:

„НАША НОВА МЕРА,“

Уз коју иде велика и врло лепо литографисана карта, на којој су сва мерила у природној величини са бојама израђена.

Књига са картом може се добити за 1 ф. 60 н. само код писца у Бечу под адресом: P. Manojlović k. k. Lieutenant 29. Rgmt Rudolfskaserne, Wien.

ИЗВЕШТАЈ

СТАРЕ ШТЕДИОНИЦЕ У НОВОМ САДУ ЗА МЕСЕЦ АПРИЛ 1873. ГОДИНЕ.

Примање:

Преостатак готовине од 31. марта т. г.	28723 ф.	04 н.
улози на књижице	106751 „	10 „
Одплаћени зајам на непокретности	6666 „	— „
„ менице	82067 „	35 „
„ предујам	31321 „	— „
Камате од зајмова на непокретности	4466 „	92 „
„ менице	2252 „	43 „
„ предујма	670 „	97 „
Провизије	1850 „	54 „
Накнадно уплаћене већ приспеле камате	1445 „	81 „
Конта мањих дужника	1574 „	88 „
Конта осигурања против ватре	48 „	30 „
Конта мањи доходака	1 „	28 „
Укупно	267.839 ф.	62 н

Издавање:

Одплаћена главница улагачима	86150 ф.	75 н
Камате на то	1017 „	06 „
Конте зајма на менице	87103 „	— „
„ предујме	37031 „	82 „
„ административни трошкова	214 „	40 „
„ чиновничке плате	384 „	99 „
„ делимка	561 „	50 „
„ добровољне цели	124 „	— „
„ мањи дужника	1418 „	40 „
„ тантијеме заводног управитеља	200 „	— „
„ „ одбора	1627 „	57 „
„ одобрене камата	13 „	88 „
Преостатак готовине за 1 мај о. г.	51992 „	24 „
Укупно	267.839 ф.	62 н.

Теодосије Поповић,
књиговођа.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Услед закључка црквеношколског одбора српске православне црквене општине Пештанске овим се даје на знање, да ће се у смислу тестамента блаженопл. Јелене Бозда — из њеног завештања три штипендије подарити, а на име: једном младом трговцу 2000 фор., словом: две хиљаде фор. а. вр.; једном медицинару за дотичне ригорозалне таксе, и у почетку његове лекарске праксе 200 фор. словом: две стотине фор. а. вр., и једној сиротој девојци, која намерава у брак ступити 600 фор. словом: шест стотина фор. а. вр. —

Од проситеља трговачког реда иште се, да се у смислу тестамента речене завештатељке морају изјаснити, да ће у Пешти стално настанити се; даље имају веродостојним податцима доказати, да су српске вере и народности, сиромашног стана, поштеног владања и да су тачно своју трговачку струку изучили.

Од проситеља лекарске струке иште се, да су такође српске вере и народности, да доставерним податцима докажу своје морално владање, стручно образовање, као и неспособност исплаћивања таксе за полагање ригорза. Што се пак тиче гореспоменутих 200 фор. а. вр. то ће се ова свота тек онда изабраноме питомцу уручити. кад буде подписаној општини своју лекарску диплому показао и лекарску своју праксу започео.

Напоследку што се тиче дјевица, примечава се. да ће се овом приликом једној сиротој Пештанској дјевици српске вере и народности, која намерава у брак ступити са мужом такође српске вере и народности, речена штипендија подарити, пошто тако тестамепат завештатељке наређује. Проситељке морају веродостојним податцима доказати, да су безприкорног, моралног и побожног владања и да имају наклоност породичном кућном животу.

Од проситеља младих трговаца, медицинара и дјевица имају првенство они, који доставерно докажу, да су сродници покојне завештатељке Јелене Бозда рођена Белаповић, или мужа јој покојног Наума Бозде. Од проситеља медицинског реда имају после сродника њихових првенство питомци Текелијиног завода. Тако исто и дјевице имају после наведеног сродства првенство оне, које су сироте и кћери удовица.

Молбенице са нужним податцима шаљу се на подписану општину најдаље до 15. (27.) јуна 1873.

Из седнице црквеношколског одбора држане у Пешти 25-ог априла 1873.

Манојловић,
председ. срп. правосл. општине Пештанске:
Светозар Бакић,
перовођа. 2—3

КОНКУРС.

Ради попуњења парохије 2. фелдварске са платом од 260 ф. 16. ланаца земље, 4 хвата мекани дрва и слободним станом, отвара се овим до 15. јунија о. г. конкурс, до кога дана стеченици своје инштруиране молбенице конзисторијуму будимском поднети имају.

Из седнице конзисторијалне у Сентандрији 19. априла 1873 године. 2—3

СЕНТОМАШКО-ТУРИЈСКА ШТЕДИОНИЦА

ставља овим до општег знања, да одобрењем кр. уг. министарства установљена

ВЕРЕСИОНА ЗАЈЕДНИЦА ШТЕДИОНИЦЕ

1. маја т. г. рад отпочиње, препоручујући уједно новоустројени завод на употребљење.

Вересиона заједница основана је на начелу узајмног јамчења, и сваки вересионик улаже у јамчећи фонд 5% у готовом од одобрене вере, која се на властити потпис вересионика издаје. Становници ван Сентомаша имају једног местног (сентомашког) заступника означити.

Сентомаш, 1. маја 1873.

Лаза Дунђерски,
управитељ.
2—3

ТРАЖИ СЕ ФАКТОР

за оснивајућу се *Крагујевачку друштвену штампарију*.

Речено лице мора поднети сведочанства, која способност истог за руковање са штампарским радом доказује, мора саопштити своју адресу и чији је подајник.

Плата ће му се одобрити до 400 талира годишње и известан процент од чисте добити у радњи.

Рок пријаве: до конца месеца Маја; понуде ваља упутити подписаном одбору.

У Крагујевцу 30. Априла 1873. године.

Управљајући одбор
крагујевачке друштвене штампарије.
2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место варошког мерника с годишњом платом од 900 фор. а. вр. овим се расписује стечај.

Потражиоци овога места имају своје молбенице најдаље за шест недеља од прког уврштења овога огласа рачунајући ововарошком магистрату поднети, и у истима исправно доказати, да су овлашћени своју струку самостално обављати, и да имају двогодишњу самосталну праксу.

Из седме редовне главне скупштине магистрата и представништва сл. кр. вмроши Новога-Сада, држане 1. и 3. маја 1873.

Павле Мачвански с. р. градоначелник. **Др. Илија Вучетић** с. р велики бележник. 3—3

ШПЕЦИРАЈСКА ТРГОВИНА

РАДЕ НИКОЛИЋА
У МИТРОВИЦИ,

потребује једног способног спомоћника. Захтевање знање српског и немачког језика. Они који и мађарски језик говоре имаће првенство. 2—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

СИМЕ С. СТАНЋА У РУМИ

потребује једног од млађи помоћника и једног шегрта. 2—2

ЗА ИЗДАВАЊЕ.

У Футошком главном сокаку бившој кући Форовића издаје се једна соба са намештајем или без намештаја под кирију, може се и за дућан употребити. 2—2

ОГЛАС.

Дана 29, маја (10 јунија) 1873. 9 сати пре подне издаваће се у писарни властелинској, у Даљу, путем јавне дражбе и оферта на пет једно за другим следећи година, орање земље катастралне мере, под закуп следеће:

I. у Даљу, 1364 јутра, у једном 974 јутра, у другом; 827 јутара у трећем комаду. —

II. у Борову 1083. јутра, у једном, 807 јутара, у другом и 972 јутра у трећем комаду. —

III. у Беломбрду 743 јутара у једном; 390 јутара у другом; 793 јутара у трећем и 905 јутара у четвртом комаду.

Све комасирано. —

Увјети главнији продаје те јесу:

а.) Свак, који добро које од ових у закуп увети жели, има пре, него се дражба зачне, осамдесет крајцара по јутру, комада дражби изметнутог у име жаобине (Vadiuma) у руке председника комисије положити. —

б.) Понуде писмене (оферте), које ће се такође примати, и одма по закљученој дражби отворити имати, морају са тако истом жаобином снабдевене бити, те се запечаћене управи добара, до руку пуномоћника Васе Николајевића уз потврду наравно пријатија, најдаље до 28. маја (9. јунија) 1873 послати. —

в.) Просто стоји сваком понуду дати, на цео комплекс земаља, у сва три села, ил на такови у појединoм селу, ил најпосле на комаде, горе означене, појединце, што ће се и код дражбе такође уважити. —

г.) За закупника сматра се онај, који понуду најбољу дао буде, било то при дражби ил у оферти. —

У Даљу 4. (16.) маја 1873.

1—3 **Управа добара.**

СТЕЧАЈ.

Овим се на упражњено место српског учитеља с платом од 400 ф. а. вр. $3\frac{1}{2}$ јутра земље — јутро рачунајући по 1600 □ фати — и слободним станом у општини Тиса Сент. Миклошу отвара.

Конкуренти имају своје инструиране молбе најдаље до 24. маја о. г. овом црквено-школском одбору поднети.

Из седнице српско црквено-школског одбора, држане 7-га априла 1873.

Мојсије Јојић, у одсуству перовође, **Аксентије Белеслин,** црквено школски председник.
Рашко Марков,
под председ. 1—3

ПРОДАЈЕ.

Прве класе око 70. ланаца катастралне земље од Београда два сата удаљено на обали савској покрај главног друма београдско-шабачког и ваљевског са разним усевом до 30. ланаца и виноградом до 20 мотика, кућом цигљом озиданом црепом покривена, са три собе и две кујне, после шталом, шупом, бунаром и економним орудијем, продаје се из слободне руке; ко има вољу купити, нека се пријави г. Љубомиру Каљевићу у Београду, а за купца по закљученој погодби пробитачна су условија. 3—3

СТЕЧАЈ.

Перлеска општина Перлеског среза овим расписује стечај на ново установљено место општинскога лекара са годишњом платом од 600. а. вр. и слободан стан поред 40. нов. од посете, 20. нов. код куће за издавања рецепте, а сиротину у једном и другом случају безплатежно.

Сваки желећи вопросно место изискује се да је медицинар, и да зна поред други језика добро србски говорити, почем се ова општина скоро из сами Срба састоји.

За пријаву и подношаји молбе рок се одређује до 15. Јунија 1873 — које ће ду се то време општину поднети.

Из седнице општинског представништа у перлезу до $^{25}/_{12}$ Априла 1873 држане.

Радованов.
Општински Начелник.
3—3

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

МИЛАНА МИХАИЛОВИЋА

у Вуковару, потребује једног доброг од старијих помоћника и једног шегрта. 4—6

Број 1465 **ИЗРОК.**

Од стране ц. кр. котарског суда у Карловци обзнањује се, да је трговац Никола Маринковић дне 15. јануара 1873 у Карловци без опоруке преминуо.

Позивају се сви колици, који би макар из каквог правног узрока какву тражбину на споменуту оставину ставити имали до дана 23 (11.) јулија 1873. у 9 сати пр. п. код овог суда пристану, или дондо писмено пријаве, јер ће се после тога рока оставина поделити и законитим насљедницима уручити.

Од цк. котарског суда у Карловци 1. априла 1873.

цк. котарски судац
Манојловић,
надпор, аудитор.
2—3

П. Т.

С овим стављам поштованој публици и мојим муштеријама до знања, да сам не жалећи труда моју

ФАБРИКУ СИРЋЕТА ЕСЕНЦИЈЕ

(од које кад се узме 1 аков са 3 акова воде, добија се 4 акова најбољег сирћета)

распространио тако, да сам сада у стању сваки налог, који ми се повери, брзо, тачно и на подпуно задовољство мојих муштерија извести.

Уједно јављам да сам снабдјевен са

ДОБРИМ РУМОМ РОСТОПЧИНОМ,
КИМЕЛ ЛИКЕРОМ

и сваке врсте сладком ракијом, а особито са

ДОБРОМ СРЕМСКОМ ШЉИВОВИЦОМ.

Молећи да би ме макар са најмањим налогом обрадовали, у ком случају уверавам вас у напред, да ће вам роба а и цена повода дати чешће ваш штовани налог обновити.

САВА ЛАКИЋ
у Новом Саду.

☛ Станује у собственој кући на главној пијаци под бројем 43 ћим. 7—

СТЕЧАЈ.

Општини **вароши Свилајенца у Србији**, у Округу ћупријском, а срезу ресавском, потребује један доктор медицине, хирургије и бабичлука, који међу тим зна и српски језик, или неки славенски.

Ко је вољан, да заузме место лекара у општинн Свилајеначкој, нека се са доказима о способности пријави општинскоме свилајеначком суду, одма или најдаље до конца месеца јуна ове године.

Годишња је плата за сада **500 талира** а доцније према способности повишаваће се и на више.

Из седнице суда општине вар. Свилајенца 28. априла 1873 год. у Свилајенцу.

Јаниђије Павловић, рачуновођа 2—3 **Јефрем Јоксимовић,** председник општинског суда.

ПРВО СРЕМСКО ВИНАРСКО ДЕОНИЧАРСКО ДРУШТВО

У ИЛОКУ

започело је 1-вим априлом т. г. продају сремског вина и шљивовице;

Тога ради препоручује своја **изврстна вина и шљивовицу уз умереру цену,** точном и брзом одпремом наручбина.

Црвеинку (шилер), црно и бело вино, затим шљивовицу продаје на акове (ведра) и на боце (бутеље), сремско самоток (Ausbruch) само на боце, Дочим је друштво о досада већ проданом вину и шљивовици ласкателне похвалнице примило, како из домовине наше, тако и изван ње, обећаје П. Н. наручитељем у сваком смислу подпуно их задовољити.

1—2 **РАВНАТЕЉСТВО.**

ОБЈАВА.

У главној скупћини удеоничара земунске удеоничарске задруге за рафинирање петролеума, држаној 10. (22.) априла 1873 закључено је: да се заоставших 279 комада удела са 40 ф. по комаду (једнако оним са 60 фр. — по комаду уплаћених удела) издаду тако, да на ове исте и даље доплаћивање од 20 ф. — по комаду сљедовати има. Субскрипција ових удела расписана је до 18. маја 1973, а уплаћивање сљедиваће у овим роковима:

10 фор. од удела при самој субскрипцији.
10 „ „ „ до 19. Јуна
10 „ „ „ „ 20. Јула.
10 „ „ „ „ 20. Августа.
10 „ „ „ „ 20. Септембра.
10 „ „ „ „ 20. Октобра 1873. 3—3

Субскрипција и уплаћивање извршује се:
У Земуну код „Земунске штедионице“.
У Панчеву код „Панчевачке штедионице“.
У Панчеву код „Народне банке“.
У Новоме Саду код „Прве бачке трговачке и обртничке банке.„
Земун 11. априла 1873. **УПРАВЉАЈУЋИ ОДБОР.**

ОБЈАВА.

У главној скупћини удеоничара земунске удеоничарске задруге за рафинирање петролеума, држаној $^{22}/_{10}$ априла 1873. закључено је: да се на оне уделе, који су са 60 фор. уплаћени, још 20 фор. уплати.

Ово се има извршити у две рате, и то:
Прва са 10 фор. по уделу до 28. априла, а
друга са 10 фор. по уделу до 2.9 маја.

У противном случају по гласу §. 6. задр. штатута прогласиће се досад уплаћене своте за ништаве.

Даље је закључено, да ће се оним субскрибентима, који су своје уделе делимично исплаћивали, оставити преклузиван рок, да на исте уделе до износа од 60 фор. заоставше своте до 28. априла о. г. исплате. Друкчије ће се á conto извршено плаћање по §. 6. задр. штатута за ништаво да прогласи. Напослетку имају и они 20 фор. по уделу да доплате, као и они, који су до сад своје уделе са 60 фор. већ уплатили, и то у две рате:

Прва до 28. априла 1873.
Друга до 29. маја. 1873.
Уплаћивање бива:
У Земуну код „Земунске штедионице“.
У Панчеву код „Панчевачке штедионице“.
„ „ „ „Панчевачке народне банке“.
„ Новоме Саду код „Прве трговачке и обртничке банке.“
Земун 11. априла 1873.

3—3 **УПРАВЉАЈУЋИ ОДБОР.**

БАНАТСКА СРПСКА ЗАДРУГА ЗА ШТЕДЊУ И ПРЕДУЈАМ

У ВЕЛ. БЕЧКЕРЕКУ.

Друга редовна главна скупштина у деоничара горњ е задруге држаће се

6 (18.) МАЈА 1873.

у 3. сахата после подне у дворани варошке општинске куће у вел. Бечкереку.

ДНЕВНИ РЕД:

1.) Извештај о пословном раду задруге 1872. године.
2.) Закључак рачунски 1872. године.
3.) Избор 12. чланова у одбор.
4.) Избор троице испитача рачуна за 1873. годину.
5.) Измене основних правила задругиних.
6.) Закључење о поделењу делимка.
7.) Предмети, каквих јошт буде.

У Вел. Бечкереку 28. (16.) априла 1873.

1—3 **УПРАВА.**

Властник, издаватељ и одговорни уредник др. Свет. Милетић.

Српска народна задружна штампарија.